

توتاپ-۱۸
+ ۱۰۱
۱-۴۸

مندرجہ سی :

شورا

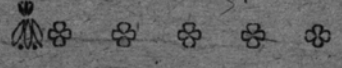
عدد ۱۷

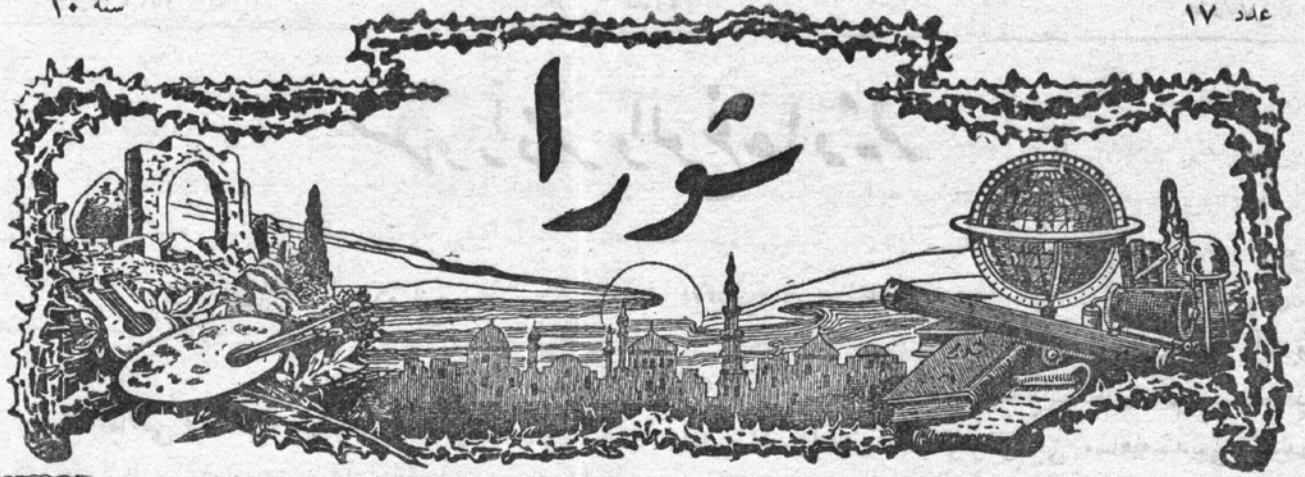
۱ ستمبر ۱۹۱۷ سنہ

محرری: رضا الدین بن فخرالہ
ناشری: دم، ساکر دم، د

- شیخ جمال الدین الافغانی -
- ر. ف.
- آلتی شہر تورکلری
- حیاتندن -
- نوشیروان یاوشف.
- حق برلہ حظ - تیوش
- برلہ اولوش -
- محمدیوسف دبیردیف.
- تورکستانیلر و فیدیرا -
- تسیہ -
- علی جان تیرشقاوی.
- آمریقاده مسلمانلر،
- مورمونلر، بابیلر -
- «صراط مستقیم» مجلہ سندن.
- طبی معلومات بیرہ طورغان
- اوقو یورطلری -
- ار شامل.
- کون کوروو عمر سورو -
- «الہلال»
- تربیہ و تعلیم.
- اشعار.
- مراسلہ و مخابره: قارسون،
- اوقا، ایدلبای و تاشکنددن
- تقریض و انتقاد.
- حکایہ، -
- «زندار» - م. ش.
- اہل علم التفاتنہ:

۲۷ - ذوالعقده ۱۳۳۵ سنه

۱ سېتابر - ۱۹۱۷ سنه

شيخ جمال الدين افغانى

۱۸۳۹ - ۱۸۹۷

۱۲۵۴ - ۱۳۱۴

شورا دیر والوغ حادیر

شیخ جمال الدین الافغانی

IV

ذیاتی رسمی، خصوصی مالیری

سید جمال الدین بغدادی توسلی (اسمر) بولوب حجاز اهلینه اوخشار ایدی. زور باشلی، کیگ ما کلایلی، اورتا بویلی، طولی تهلی، زور قارا کوزلی، اوتکون قاراولی فقط کوزی براقدن آجیق کورمی، شول سبیلی یازو اوغوان وقتنده کوزینه یاقین کیتوررگه مجبور بولادر، شولای بولسه ده کوزلک استعمال ایتمیدر ایدی. (پتوررغده بز کورگنده کوزلکلی ایدی) (۱). جیگه ساقالی سیراک وساجی اوزون. کورگه کی کیگ، عصبی، آجیق بوزلی، استانبول عالمیری روشنده اوستنده جیه وباشنده کچکینه چالما بولادر ایدی. کوننده برگنه مرتبه آشی. آز آشاورله قناعتلنه مگرده چاینی کوب ایچه و تما کینی کوب تارتادر ایدی. تما کینگ بیک اعلا سینی استعمال ایتکاملکن خادملر که گنه اشامی بلکه کوب وقتنده بازارغه باروب اوزی قاراب آادر ایدی.

«استانبول» ده «نشان تاش» ده بتون اسبابی برله سلطان طرفندن تعیین ایتولگان سرایده طورادر وکونلک مصرفی ایچون خزیته دن هر آیده ۷۵ عثمانلی لیراسی آادر. کوبره ک وقتینی اوینده اوتکاره در، ایکندی وقتلرنده ایکی آت ییگولگان سرای آرباسی برله یوروب کره در، آز یوقلیدر ایدی.

شیخ جمال الدین عقیف روشده دنیا کیچره در، مال ومرتبه لرکه. انسانلرنگ ثنا واعتبارلرینه، مدح ومدارلری کیگ اشلر که اصلا التفات ایتمی، فقیر بر آدم برله میلیونیرنی، قاراولجی برله زور حکمدارنی آیرمیدر ایدی. مونک فوق العاده جسارتلی بولوینه ده شوشی خنقی یاردم بیرگان بولسه کیره ک.

سید حضرتلرینک اوج تورلی رسمینی کوردک. مونلردن بری نطق سویله گن وقتنده وبری ده اولم خسته لگی حالنده آلوب هر ایکسی «الهال» مجله سنده نشر ایتولیدلر. اوجونچسی ایسه اوز طرفندن محمد حسن افندی آقچورین که هدیه ایتولگان. بو رسم بوکونده «غوربته» ده آقچورینلر ده صاقلانادر. مونگ اوستینه سید حضرتلری اوز قولی برله: «تذکره للشاب الییب سلیم النفس ملا حسن ابن تیمور بولاد. جمال الدین الحسینی

(۱) الهال. ج ۷ ص ۵۷۰.

الافغانی» دیب یازغان.

محترم محمد حسن مرحوم شوشی رسمدن نسخه آلدروب بز که هدیه ایتکان ایدی. مونده درج ایتولگان رسم شول نسخه در. فقط نسخه آغان وقتنده فوتوغرافچی مساهله سندنمی نیدندر، سید حضرتلرینک قول یازوی کرمی قالغان. فوتوغرافنگ قایده آلتغانغی ده خاطر مده یوق. مگرده مونی آقچورینلردن صوراب بلو ممکن. محمد حسن افندی نک اوز حقتده یازلا طورغان اثرده شاید بو رسم قویورهم ده شیخ جمال الدین نک اوز یازووی ده شول کلیشه که کرر.

محمد عبده حضرتلری اوزون برمکتوبنده موکا: «بز که اوز قلم شریفلر کز برله بر آسطرلر یازوب مرحمت ایتسه کز، سزنگ سرلر کزنی، محبت کزنی صاقلانغمز کبک یازو کزنی ده یانمزده صاقلار ایدک» دیب یازغان بر جمله سینی کورگانمندن صوگ (۱) «های! مین فرصتدن استفاده ایته آماغانمن، یاننده لوطورغان وقتده بر ایکی بولغنه یازوینی یاد کز ایتوب صوراونی خاطر مه کیتورمگانمن» دیب اوکنورگه واوز اوزمنی شلته ایتهر که باشلام. حاضرنده بو اش بتون کوکمنی جراحتلی واضطراب غه صالا، بیک راحتسزله نم. ممکن بولاطورروب اشله نمی قالغان فائده لی نرسه قدر اوکنچلی اش یوق. بر ادرم محمد فاتح افندی استانبولدن: «شیخ جمال الدین، اوزینگ - ردالد هرین» اسملی کتابی مصدره باصلورغه حاضرله نگائینی سویله دی، تمام بولوب استانبول غه کیلو برله سز که بر نسخه سینی هدیه ایتار که وعده قیلدی، طبیعی اوز قولی برله یازوب بیر» مضموننده خط یازغان ایدی. مذکور کتاب تمام بولمازدن مقدم سید وفات بولو سبیلی بو هدیه که ده نائل بولا آلامد. اوزم، آنگ اوزندن یازوینی طوغری صوری آماغانمن ایکن، استانبولده وقتنده صورائقان بولسه م ایدی یش اون یول قدر یازوینی آورغه موفق بولغان بولور ایدم. بواشده خاطر مه توحمادی.

اوین طریقو، برلن بولسه کیره ک، مفتی سلطانوف وفات بولغانندن صوگ بر درویش که: «سینی ایندی بز مفتی لک ایچون تو باب طورامز دیگانلر ایدی. درویش، مونلرغه: «اول اورتنگ اوزینگ مستحق کشیلری بولور، اگرده سز میگا ایز کولک ایتسکز کیلسه میگا قورصای برله سید جمال الدین نک

(۱) شیخ الاستاذ الام. ج م تارا الشیخ محمد عبده ۲ ص ۵۲۹.

مطبوعات غده چيقدی، ایندی بزگده بندی» دیگان ایدم. موکا قارشو: «محمد عبده برله شیخ بخیت آراسی توزوک و یاخشی ایدی. حتی محمد عبده اوزی کیابوب شیخ بخیتی زیارت ایتدر، هیچ برکشینی قبول ایتمی طورغان وقتنده ده شیخ بخیت، محمد عبده نی قبول قیله در ایدی، مین درس اوقوغان بروقده محمد عبده کیلگج درسنی طوقتانندی و آنگ برله سویله شوب آنی اوزاتقانندن صولغنه درسینه دوام ایتمی» دیدی.

شیخ جمال الدین، ابو حنیفه و باشقه مجتهدار که اخلاصلی واحترام قیلوجی همده اوزینی ابو حنیفه مذهبنه نسبت ایتمی بولسه ده خالص و جامد مقلد توکل، استدلال برله مشغول بولغاندر دیب گمان قیلمز. اسلام دینینگ اصوللرینه قارشو بولماغان کشیلرنگ فرعی و جزئی مسئله لرده مخالفت قیلولرینه اصالاتفت ایتمی و اهمیت یرمیدر، حقیقی «صوفیلر» مسلکینه بر قدر آرتق محبت کورساته در ایدی.

شیخ جمال الدین، فرض عمللرینی قیلو طوغروسنده بیک اعتبارلی بولوب مصرده طورغان وقتنده شوشی اشی برله معروف بولغان ایدی. محمد عبده ضررتلری بو حقهده «اوز مذهبنگ امامینه ایبرو طوغروسنده مونگ قدر اعتبارلی کشینی کورمادم، حمیت دینیسه ده نظیرسز ایدی» دی.

صدیق حسن خان حقهده صوراشقان سوزلرله: «آنی بلهم، معارفه مز بار. اول وهایلر مسالگنده گی بر آدم، علمی وفضلی حقهده سوز یوق، مگرده ابو حنیفه نك شخصینه تیویوی اورنسز، بو طوغروسده افراط قیله در، ابو حنیفه حضرتلری صدیق حسن تعیین ایته طورغان مرتبه دن بیک کوب یوقاری بر آدم» دیب جواب یردی.

بر اونغای کیلگانده: «بهوپال پادشاهی نیندی سیبلر برله صدیق حسن که ایرکه باردی؟» دیب صورآغان ایدم. «کان صیحاجدا» دیدی ده کولدی. بو سوزنی جدی روشده دیدیمی یا که سؤالم تیوشسز لگگندن بر تورلی ظرافت بولینه کریممی؟ مونی بلیمیم.

سؤالم البته تیوشسز ایدی. برسی بارغان وایکنچیسسی آغان ایکان آنده میتم نیدی اشم بار؟ آندی زور آدم یاینه قبول ایتلو برله مشرف بولغانمن ایکان بره وننگ خصوصی اشینی تیکشور که البته حقم یوق ایدی. بو کون بولسه صوراماز ایدم لکن اونکان اش که چاره یوق.

استانبول غه کیلگاتندن صولک: «بصره والیسی هدایت پاشا میگا کوب حرمت کورسه تکان ولوندن غه سفر ایتم حقهده مادی و معنوی یاردمده بولغان ایدی، آنگ شول ایزگولکینه قارشو

قول یازولرینی تابوب یرکز، مینم قاشمده شوشی ایکی مکتوب که مالک بولو، مفتی بولوغنه توکل بلکه مصر خد یولگی برله هندستان قارولغینی حیوغه کورده آرتق» دیب جواب یرگان ایدی.

مین اوزمده قورصاوی یازولرینی کوب ازله دم، تابلوی امید ایتولگان اورنارغه یوزدن آرتق مکتوب یازدم، بو طوغروسده مینم یوموشم آرتدن یوروجیلرنگ بعضیلری (مینم یامانلغم سیندن) تحقیرده ایتولدیلر، سوکولدیلر لکن تابو و قول غه توشرو ممکن بولمادی. ایندی موندن صولک تابو غه امیدم کوب یوق. اما سید جمال الدین نك یازولرینی تابو غه امیدم زور، عمرم بولسه انشاء الله تابارمن. برده بولماسه محمد حسن ایدی که یرگان رسمنده گی یازوندن فائده له نورمز، بو کونده شول یازونگ بولوب طوروی غنیمت. شوشی رسملر که باشقه می یا که شونلرنگ بره ر سیمی، مصر پرنسسلرندن نازلی خانم کتبخانه سنده صاقلانغانلی و اوستینه ده اوز قلمی برله «الشیخ الفاضل محمد عبده والسید الکامل ابراهیم ایدی اللقانی والفیلسوف الامی ابوتراب العارف الصمدانی یقتسمون هذه الصورة ویاخذ کل حصته منها اویتاویون النظر الیها فانه لیس عندی سواها. جمال الدین الافغانی» دیب یازلغانلی و مذکور رسم «پاریژ» ده «فوتته» طرفندن چیقارلغانلی «المقتطف» ده کوردی. محمد عبده حضرتلری طرفندن یازلغان بر مکتوبده اوشبو جمله بار: «مولامز مرحمت ایتوب بزگه فوتوغراف برله آلتغان رسملرینی هدیه ایتسونلر ایدی، کرچه مینده ایکی دانه رسملری بولغان بولسه ده مونلردن برینی محسوباری سعدزغول ایدی که یرگان ایدم، ایکنچیسینی ایسه تنو وقتنده پالیتسه وژاندرما مأمورلری ضبط ایتدیلر، شول رسمنگ یاننده تابلوینی زور عیب حساب قیلوب اوزمنی تورمه که صالدیلر، شونک ایچون ایدی اوزمده بر رسملری ده قالمادی» (۱)،

نازلی خانم کتبخانه سنده بولغان رسم، محمد عبده نك اوشبو مکتوبندن صولک هدیه ایتولگانمی یا که باشقه می؟ بو، بزگه معلوم بولمادی.

حرمتلو موسی افندی دن: «مین اوز اوینه یوروب خصوصی صورتده شیخ بخیت دن ابن الهمام نك «التحریر» سملی اثرینی اوقودم. اوشبو وقتده شیخ بخیت، جمال الدین الافغانی دن حنفیلر فهسینی اوقوغانلغینی سویله دی، اوزی ده افغانی که بیک اخلاصلی و معتقد ایدی، آگا محبت اظهار ایتدر، آنگ احوالینی و اخلاقینگ کوزل بولونینی سویلی و مدح قیله در ایدی» دیب ایشتم. «آلای بولغاج محمد عبده حزبی برله شیخ بخیت آراسی بیک توزوک بولورغه کیره ک ایدی، حالبوکه مونلر آراسنده غی منافرت حتی (۱) تاریخ الاستاذ الامام الشیخ محمد عبده. ج ۲ ص ۵۲۹.

وقتندہ شیخ جمال الدین حضورینہ بز قارنداشم محمد حسن افندی برلہ برلکندہ کردک، اوشبو وقتندہ: «بو شهر خلقی میگا کیلہر، مییق ساقال وچہج مسئلہ لرینی ہمده مساو کنی نی روشده قویارغه تیوشلی بولووی حقندہ مسئلہ لر صوریلر دیب بزگه لطیفه ایتدی» دیب سویلدر .

«انگلیز مسیونر لرینک وظیفه لر، مسلمانارنی خرسیتانلق غه اوندہ بولورغه تیوشلی ایدی، حالبوکه مونلر مسلمانارنی خرسیتانلق غه توگل بلکه دینسزلک که اوندیلر، مونگ سببی نیندی نرسه بولور؟» دیب صور اوچیلرغه: «قرآنی آ تلاوچی ودینینی بلوچی مسلماننک اعتقاد برلہ خرسیتانلق قبول ایتو احتمالی یوق، چونکه اسلام دیننده حقیقی نصرانیق بتونلابی بار. آننگ اوستینه بیک کوب آرتق نرسده بار، جن مسلمان بولو ایچون حضرت عیسی پیغمبر لگینه اشانو و آننگ اوستینه ده اوہام وخرافه لرنی تاشلاو لازم. شوشی صفتنی حائز بولغان کشتی نیچوک ایتوب یالگر براسمدن ورسمی نرسدن گنه عبارت بولغان نصرانیقنی اختیار ایتسون؟ بو، بولا طورغان اش توگل. شونی یاخشی آگلاوری ایچون انگلیز مسیونر لرلی بولمازلق اش که کرشمیلر. ایندی اوز مقصود لرلی بولماغاندن صوگ مسلمانلردن آچو آو امید برلہ دهر بلیک، دینسزلک نشر قیلورغه طریشلر، بو اشلر نی «فن» اسمی برلہ بورتولری سببی اوز گمانلر نیچہ مسلمانلق غه ضرر ایتو خیالنده یوریلر، مونلر ننگ «فن» برلہ «مسلمانلق» برگه یورووندن خبرلری یوق» دیب جواب بیرگالگی روایت ایتولده در .

«من لم یقره العوام، یقره الخواص» (عوام طرفندن اکفار ایتولمگان کشتیک خواص قاشنده اعتباری بولماز) دیگان سوز همده «اتفق المسلمون علی ان لا یتفقوا» (مسلمانلر، اتفاق غه کیلماو حقندہ اتفاق غه کیلیدیلر) سوزی ده شیخ جمال الدین گه منسوبدر. بو صوگنی سوز امثال اورنینه کر و بصر جریده لرندہ «اتفق المصر یون علی ان لا یتفقوا» روشنده استعمال قبلنه باشلادی. سید حضرتلری، اوزینک شاگردی محمد عبده حقندہ «شاگردلرنک انک نجیلرندن، مصر ایچون مونگ فائده سی شاید فلوپ برلہ زور عسکر فائده سندن آرتق بولور» دیگالگی روایت ایتولده در (۱). «سوس» حبسخانه سنده یاتقان وقتندہ: «مصرده محمد عبده نی قالدردم. مصر ایچون شول آدم کفایت قیلور» دیب سویلده دیلر (۲).

ر. ف.

(۱) «تاریخ الاستاذ الامام الشیخ محمد عبده» ج ۳ ص ۲۰.

(۲) الہلال ج ۱۳ ص ۵۵۵. «تاریخ الاستاذ الامام الشیخ

محمد عبده» ج ۳ ص ۲۰.

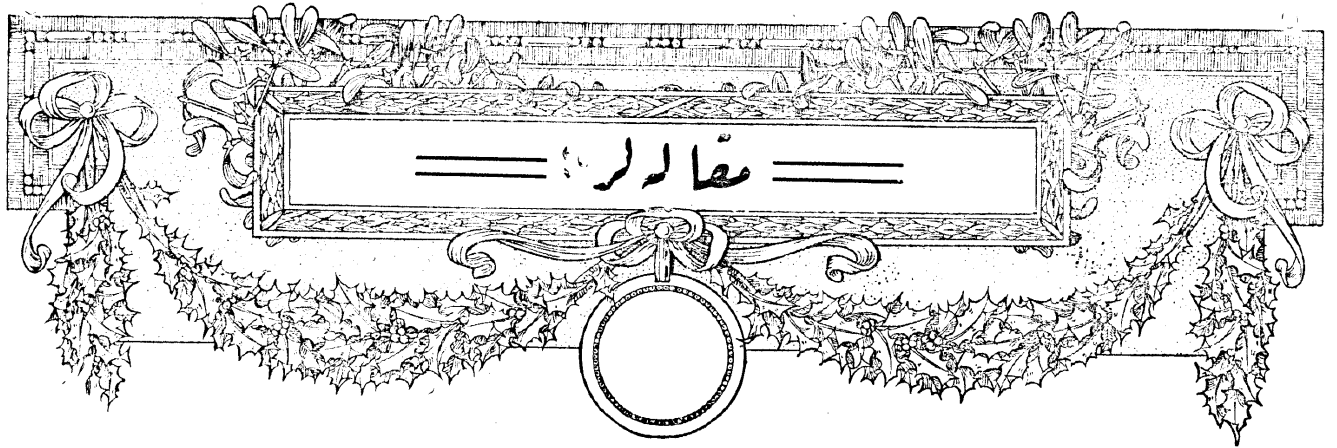
مکافات قیلہسم کیلہدر ایدی، عالمه سی نی خالدلر ایکان؟» دیب عائہ سینی ازله توب تابدردی (بو وقتندہ اوزی وفات بولغان ایدی) وطول قالغان خانونی برلہ طول قالغان قرینک حاللری مشکالکده ایکانلک لرینی بلوب شونلرنگ ترککلرینی یاخشیلاندر و حقندہ چاره لر کوردی، خزینہ دن پینسیه چیقارتدی» دیلر .

V

افندی مجتہد و صحیفی بعضی بر حکمتی سوزلری

شیخ جمال الدین حر کوکلی، طوغری سوزلی، عقیف وغایت وقارلی، کچکنہ اشراگه التفاتسز، اولدرر ایچون دارغه آلوب بارغانلر ندہ ده چهره سینی بو زماز درجده عظمی، خلقی برلہ خلقتی بربرینہ متناسب ایدی. دنیاغہ التفاتسز بولوب مال جیمادی، فقیر لکدن قورقمادی، غایتده عالیجناب بر آدم ایدی. مصردن سورولوب کیتکان وقتندہ قولینک بوش ایکانلگینی بلوب قرض یا که هدیه ایتوب آقچه کیتوروچیلرگه: «آسلان، اوزینہ صونار تابار» دیب اوشبو آقچه نی قبول اینمگانلکی روایت ایتولده در. شیخ جمال الدین، اوزینی زیارت ایتوچیلر حقندہ بیک التفاتی بولوب نیندی دنہ آدم بولسه ده حرمت برلہ قارشو آلور، کیتکان وقتندہ هم شولای اوزاتور ایدی. کچکنہ کشیلرنگده اوزینہ زیارت قیلورینہ آورسنماز، شاگردلر وخصوصا استانبولده بولغان روسیه مسلمانلرینک شاگردلری بارغانده زور التفات قیلور وروسیه اسلاملرینک درست فکری و اخلاقی هم مستعد آدملر بولورلی برلہ مدح ایثار، شاگردلرگه: «طوغری سوزلی بولگر، اذا و جفالر نی تحمل ایتوگر، مشقتلر محنتلر که توزگر، جماعت وملت خدمت لری بولنده هر نرسه نی فدا قیلورغه حاضر طوروگر!..» دیب نصیحت قیاور و مثال ایچون اوزینی کورساتوب: «درست سویلہوم سببی مین اسلام پادشاهلرینک یدسی طرفندن قولدم» دیر ایدی. بو زوق نیتلر برلہ یوروچیلر نی، مرانی و مداهنلر نی - نی قدر الوغ آدملر بولسه لده قبول ایتماودن قورقماز، اوصالقلری نیونی التفات غه آماز ایدی. سویلہگان وقتندہ بیک لذتلی ایتوب فصیح و بلیغ روشده عربچه سویلہر، سوزینک اثری بولغانلغینی سیزسه کوکلی کوتارلوب دخی ده تفصیل قیلور، عوام خلق غه عوام تلینی استعمال ایتہر ایدی. مشرقده، شیخ جمال الدین درجہ سنده لذتلی و تأثیرلی سوز سویلہوچی بر خطیب بولغانلغی سروی توگل. کولیکو و لطیفه سی بیک آز، هر سوزی جدی وخالص بولور ایدی. نیندی گنه یاشرون سر سویلہ سہ لده شونی صاقلار، هیچ کیمنگ سری موندن چیقماز ایدی.

حاجی محمد بوسف افندی: «پیتربورغ شهرندہ طورغان

آلتی شهر تورکلری حیاتندن

تل وادیانلری

تل وادیات مسئله سی و تل بله ن ئه ی تورگه ته ملی بولوب، اوستدن قاراغانده بیگل توسلی کورنسه ده، اصلده تل وادیات دیگرینگ توبی خیلی تیره ندر. تل وادیات دیگرنده یوزه بلمک اوچون یاخشوق معلومات، کوبکنه تجربه و مهارت کیره ک.

آلتی شهر تورکلرینگ تل وادیانلری ملی مطبوعاتمزننگ ادیات بابلرن بایتورلق روشده طولی و طولقلنی بولسه ده بوحقده مینم معلوماتم آزدرد. بناء علیه آلتی شهر تورکلرینگ تل وادیانلری حقنده یازاجق یازولرمنگ قصوری عفو ایتمسه ایدی.

ادیاتنگ ایگ مهم قورالی تل بولغان کیک اول قورالنی اشله توجی اوستالرده ادیب و شاعرلردر. آلتی شهرنگ ادیب و محررلری طرفندن یازلغان اثرلرنی کورو ایگ برنجی مطلب اولسه ده مع التاف بوکونگه چه آندی اثرلرنی کورو میسر بولمادی.

بوندن سوک اوچرانا آلسام ده اوزمنی ییک مسعود صانار ایدم. آلتی شهرده بوکونده تصنیف تحریر بله ن شغلمه نوچی ذاتلر یوق. شاعر و محررلر بارلغی ده میگا معلوم توگل. کاشغرده توروجی، روسیه لی اوزبکلردن ظریف قاری جابلرینگ برمونچه اثرلری بولسه ده نی سیدندر طبع و نشر ایتمی طوراً. یازغان اثرلرن اوز

اوندی، اوز کتبخانه سنده صاقلی. عرب تلی نگ تلخیص و بلاغتی اورتمده تورکی تلگه مخصوص یازلغان «ادیات تورکیه» سی میگا ییک ته ملی طویلغان ایدی. محترم ظریف قاری جابلرینگ بوندن باشقده برنیچه مهم اثرلر یازغانلغی معلوم ایدی. تل وادیات

حقنده غی یازولرینگ مطبوعات عالمینه چغون همیشه آرزو ایتمکده من. «یارکنده» ده طوروجی «تجلی صاحب» دیگان برذاتنگ عربی قصیده نری، مطبوع اثرلری باردیب سویلیر. عربچه بولغان سیلی مین آنک اثرلرن اهمیت بیروب استمه دم و کورمه دم.

آلتی شهرده ادینلر اورننده قائم مقام بولوب طوروجی مداحلرنی گنه کورده مز.

مداحلرننگ انتخاب قیلغان حکایه لرینگ موضوعاری اهمیتسز

بولسه ده، تورکی مقالر بله ن زینتله ب اوستا سویله ولری جهنتدن بولرنی تل وادیات ماشینلری دیلسه لایقدر. بولرننگ حرکت و سکناتلری، تاوشلرنی کونه رو و توشورولری بارده اوز اورتمده در. شول سیلی مداحلرننگ سوزلری آکلایشلی و حکایه لری تأثیرلی بولوب چغا.

مداحلر موضوعلر انتخاب قیلوده مخاطبینگ اقتضای حالتی قاراب اش یورته لر. شوگا کورده ده سویلی طورغان سوزلری کوبسنجه اولیارلرنگ کرامتلرندن عبارت بولا. بوکونگه برمداحدن ایشتکان برحکایه نگ خلاصه مضمونن بوردی یازوب اوتیم:

بلخ شهرنده دیوانه و قلندر صورتنده یوری طورغان برولی بار ایکان، کوچه بکوچه قلندارلق قیابورر ایکان. کولرده برکون، اورامدن اوتوب بارغانده پادشاهنگ عالی و مزین بنالرن کوره.

باش کونه روب باقسه، نی کوزی بله ن کورسون، یوزندن نورلر آغوب طورغان برقز نهرزه توبنده اوطورا. قزنی کورگان زمان قلندرنگ بوره گینه اوط کیته. جن جن عاشق بولا. قزنگ جاذبه سی قلندرنی

اچکهری تارتا. قلندر بورطقه کروب پادشاهنی استهی. پادشاه آنی کوروب، نی کیره ک دیب صوری. دیوانه برمرته کورسئوب، بولای دیب سوزگه باشلی: ای، پادشاه جهان! مین سزدن فلده صورامیم،

کیومده صورامیم، دولت و منصب آرزوومده یوق؛ تیک، برکنه عرضم بارکه، اگر اجازت بولسه سویلیم: حضر تارینگ بلاغنگه ایرشکان ۱۲ یاشلک قزلری بار ایکان، فقیر اوشل قزگرنی کوروب عاشق بولدم. مین سزدن آنه شول ماهرینی صوریم. پادشاه ییک آچولانوب «جلاد!» دیب قچقردی. مکلرچه کوزلرنی اویغان، مکلرچه تللرنی کیسکان، یوزلرچه باشلرنی تهنندن جدا ایله گان یتی جلاد حاضر بولدی.

یائینه کیلوب چقدیلر واوزلرینگ هلاکتکه دوچار بولولری حفته غمی نالا و فغانلرن قلندارغه ایشتردیلر. قلندارده، اوزینگ بویرگه نی اوچون کیلگانگن و دیگرده کی صونی تم نم قورتاچغن آکلانندی. لکن صو آدملری «گوهر» دیگان سوزنی توشمه س ایدیلر. بونلرنگ استفسار ایتولرینه قارشلی قلندار: «اول، شوندی تاشدرکه کیچه لرده اوط کبک یانوب طورا، بزنگ یرخلقی آندی تاشلرنی بیک یاراتار» دیدی. تگیلر، پادشاهلرینه خبر بیرمک اوچون قلنداردن رخصت آلوب صواچینه کروب کیتدیلر.

پادشاه واقعه دن خبردار بولغاچ: «شول بزنگ یولرمزده بوررگه جایسزلاب طورغان و کیچه لرده یولدز شیکلی بالتراب کوزلرنی چاغلدرا طورغان تاشلر اوچون!» دیب برکولدی ده، اوزینگ رعیه سیننی اول تاشلرنی دیگرنگ چیتینه چغاروب تاشلاو بلهن امر ایتدی. منه بروقت، گوهر - یاقوللرنی یرگه یاددرغه طوتندیلر. دیگر ساحلی گوهردن تاو بولدی. قلندار مونی کورگاج، تولومنگ توبندن طوتوب صونی دیگرگه توکدی، دیگر اولگی حالینه کیلدی.

قلندار گوهرلرنی تولومغه طوطراغنه باشلاغان ایدی، شول یرده برموی سفید آدم پیدا بولدی. بوکشی خضر پیغمبر ایدی. اول ایتدی ای ولی! بوتاشلرنگ همه سنده آما، قیامتده حسابن بیروب بترو قین بولور. بر ۸۰ دانه غنه آل قالغانی قالسون، دیب کوزدن یوغالدی.

قلندار ۸۰ دانه یاخشی گوهرلرنی تولومغه صالوب، ۲ دانه سیننی ۴۰ یاماولی یانچینه تو یوب، «باییرم!» دیب ایدی اوزن شهرنده کوردی. وتوغری پادشاه یائینه باروب ایکی دانه گوهرنی یاماولی یانچینی ایله پادشاهنگ آلدینه قوبیدی. پادشاه گوهرنی کوروب شاشوب قالدی. نیمه دیرگه ده بلمیچه: «باخ پادشاهی اوزینگ بردنیر بالاسی بولغان قزینی برقلندارغه بیردی» دیب خورلرلریده وسوسه لندی.

همه وزیرلرن آلدینه چاقروب مشاوره قیلور، اولده کیگاش بیرگان عالملرنی اولترو بلهن قورقتور ایدی. نهایت قلندارنگ همه گوهرلرن آلوب آنی اویندن قاولاب چغاردی.

قلندارنگ گوهرلرگه اچی آغرماسه ده، یورکنده عشق اوطی همیشه یاناز ایدی.

برنیچه کون اوتکان ایدی، قلندارنگ معشوقه سی چیری طوتوب وفات بولدی. پادشاه بومصیبتدن غایت آچدی. قلندار، قبرستانغه باروب ایدی، نه لیگی قزنگ کوری آچلیدی. قلندار باروب قاراسه، نی کورسون، قز ترلگان. آنی قبردن چغاروب، شونده غمی برمزار شپخندن نکاح اوقوتوب قزنی اوینه آلوب باردی.

لکن، بواشدن علماء بلخ خبردار بولوب پادشاه حضورینه کیلدیلر و: «عشق انساننی بی اختیار ایته طورغان برنرسه درکه، قزگرغه عاشق بولغان سبیلی بوقلندرنی اولترمککزر شرعا جائز ایمه س.» بیرمه س قزنگ طولغی چوگ» دیگهنده، قزگرنی بیرمکزر کیلمه سه آندن حیق طولیق صور او کیره ک. مثلا، دنیاده اوچ یرده گنه گوهر بار: بری قطای خاقانینگ خزینه سنده، بری سلطان خلیفه نگ خزینه سنده، ینه بری قاف تاغینگ آرتنده. مونه اول گدایغه شوندی گوهردن برچوب تولیق شرط ایتهرگه کیره ک. شولای ایتکاج اول گدای چول ویابانلرده گوهر ازله ب، شونده اوز اجلی بلهن اوک اولور. بوتقدیره قیامت کونی خدا حضورنده سز مشول بولماسسز» دیدیلر.

علمانگ بوسوزی پادشاه غه مقبول بولدی وقلندارغه شول شرط بلهن قزن یرر بولوب آنی یورطدن هه یدهب چغاردی. قلندار، آناسی یائینه باروب حالن بیان قیلدی. آناسی بو اش ممکن ایمه س. «گوهر تا بولماس، آندی گوهرلرنی شوردریاده (قارادیگرده) بار دیب سه یایلر اما اول یر بیک براق، ایکنچی آنی دریا تویینه توشوب آلو بیک چیتن» دیدی.

آناسندن بوسوزنی ایشکاج، قلندر خوش بولوب قارادیگر سفرینه اجازت صورادی. آناسی رخصت بیروب دعاقیلدی. اولیاغه مشکلر آسان، غایبلر حاضر، یراق یول قسقه بولا بیت ایدی. «باییرم!» دیب بر آطلاغان ایدی بارتی بولنی باصدی، ایکنچی آباغی بلهن دریای شورنگ لیینه ده سله دی. مویینه صوظوطره طورغان بر «تولوم» آسقان، قولینه کچکنه رده ک برجام طوتقان ایدی. قولنده غمی آغاج طوصتاغانی (جامی) بله دیگردن برجام صو آلوب تولومغه صالدی. دیگرنگ صوی اوچ قولاج توبان توشدی. تولوم بارتی بولماغان ایدی اما دیگرنگ صوی آرغنه قالدی. قلندار اوکمه صولغه باقماسدن صونی تولومغه طولدرو بلهن مشغول ایدی. منه بروقت صواوستی، قانوناق بوستان کبی کشی باشلری بلهن طولوب کیتدی. قلندر بو باشلرنی کوروب حیرته قالدی. باشلر، صواوستده اورلی قرلی سیکره باشلادیلر. بو، صو آستی آدملرینگ باشلری ایدی. بونلرغه «آدم ماهی» دیلور. بو اش صو آدملری ایچون بر بلا بولدی. چونکه آنلر بالقی کبک صوبله نکنه تر کلک ایتلر. قویاشقه جدی آلایلر. بواشدن صو خلقینگ پادشاهلری ده خبردار ایدیلر. بو حقه معلومات آلور اوچون اوزلرینگ علما واولیالرن جینادی. علما کتاب کورر، فالچیلر فال آچار ایدیلر. بعضیلری بونی قیامت علامتی دیر ایدیلر. ذاتا بو اش قیامت ایدی.

اوزاقده اوتمه دی، برمونچه صو آدملری نه لیگی قلندر

بریل اوتەر اونمهس غایت ماطور بر اوغل بالاظوغدی، بوبالانگ
آتن ابراهیم قویدیلر. مشهور ابراهیم بن ادهم مونه شوشی
کشیدردی.

خوتن شهرنده برنیچهسنه دن بیرلی و باکلی حکم سوره.
خوتن اهلی بونی، غیر مشروع اشلرنک کوبه یووندن کوره لر.
شوشی مناسبت ایله خوتن مالارندن بری بر رساله ده چخاردی.
کتاب ۳۰ صحیفه دن عبارت بولوب تورکیجه نظم بلن یازلغان.
بواثرنی بعض آدملر کوچروب آلار ایکان. کوجرلگان نسخهلردن
برینی مینده کوردیم. نظمینگ شعریتی گوزهل بولماسه ده آلتی
شهر طورمشندن آتوب یازلغان برانر و اووی اعتباری ایله خیلی
مهمدر. بو نظملردن بر مونچه سن بو یرگه کوجره مز.

علما قیلدی نماز، تازه قرائت قیلما دی
امرازشوت آلیب، عدالت قیلما دی
غنیلر بولنی یغیب، خیر سخاوت قیلما دی
فقیرلر تاپقانیفه شکر قناعت قیلما دی
بو جهان اوشبو علامتدن مونداغ بولدی

آنی آبدان دیدیلر، کم تولا اچمه چفر
اوزیگه قیلدی پسند ساتسه ییکل آله آغر
ملا عاجزنی خلق کوردی تولا حقیر
اولسه بای بوگردیلر. بارمادیلر اولسه فقیر
بو جهان اوشبو علامتدن مونداغ بولدی

برسی بولدی قمار باز تقی برسی جهله ب
اوتدروو بار یوقینی یوردی یووندی یالاب
برسی اوغری بولوب یاتدی ایلنک فلن، ازاب
برسه گدای بولوب توردی خلق قولیفه قازاب
بری دنیانی جیناب قالدی آنک حرصی بلن
بری بول اوتنه (تهجه ت) بیروب آلدی آنی جزری بلن
برسی قالدی هلاکنده آنک قرضی بلن
برسی معرفت اییدی اشی یوق فرضی بلن
توردی بند اورغالی مگری بلن هر بنده
بری سازنده بولوب بولدی بری داینده (نقه چی)
بری رمال، بری ایشان بولدی بری نوسنده
بری نا حق دعوا قیلوب دیدی بولم بارسنده
بو جهان اوشبو علامتدن مونداغ بولدی.

کردی بازارغه ایرگه خاتون آرالاشیب
بر کونده خاتونینی بیش قویوب اوج یاراشیب
بری دلالت بولوب مگر افسونلر قیلدی
ایری پوسته کچی بولوب ایل بلن اورتاقلاشیب
بو جهان اوشبو علامتدن مونداغ بولدی

ملی ادبی حکایه و شعرلرنی بو کونده برده اوچراتوز حال

یوق. اما خیالی حکایه لرنی کوبکنه تابارغه ممکن.
بز، تل و ادبیات، ملتنگ مدینتی بلن برگه اوسه و برابر
تدنی ایته دیمش ایدک. بواش آلتی شهر حقنده ده شولای بولور
غه تیوش. اگر آلتی شهر تورکری ده، باشقه ملاتر شیکلملی ملی
و منتظم مکتببارگه، عالی صناعت و ادبیات مکتبلرینه ایه بولسه لر،
تللری توزه لور، ادبیاتلری کیگایور وشول نسبتده عقللری فکرلری ده
اوسه ر ایدی. لکن بوار دنیاده آندی اشلر بارلغن خاطرلرینه ده
کیتر میلر. ملی تل، ملی ادبیات، ملی عرف و عادتارن صاقلاو
یولنده قلده قیلمداتمیچه تیککنه طورالر. شواقدرسی بارگه، هوا
و اقایمینگ مساعده سیله تللری و بعض ادبیاتلری بتولنی انقراضه
اوچرامیچه بو کونگه خیلی آبدان صاقلا توب کیلگان. بوایندی،
بولر ایچون گویا طبیعت طرفندن عطا قیلنمش بر نعمتدر. یوقسه،
تللرینگ بولای ایسه ن قالووی، حسیات ملیه برکه سنده، ملتنگ
بو انکه اهمیت بیرووی آرقاسنده ایمه سدر. چونکه بولرده حسیات
ملیه دن آرخنده اثر بارلغی بلنمی. بالعکس مدرسه کورگان ذاتلر
تورکی تلدن نفرت ایته لر. باور - بلهس فارسییچه و عربچه
یازارغه وشول تلرده سوبله رگه طرشار. صحرا ده طووب اوسکان،
مکتب و مدرسه ایشگی کورمه گان بر اوپونچی ایله، عمرینگ
کوبره ک قسمی مدرسه تیره سنده چوالوب اوتکان بر ملا یا که
مدرس نگ تلی آراسنده یاخشوق بر ایرما بارلغی سیزله. اولگیسی
برده طوتلقمیچه صاف تورکیچه سوبله دیگی حالده، صوگنیسی
اندن اورمه له ب موندن اورمکله ب فارسییچه، عربچه لغتار قوشوب
تل معجوننی پشره. چونکه تورکستان خلقی «معجون» که بیک
اومراق. توغروسی، مونه شوندی معجونچیلر تورکی تاسگه شدتلی
ضربه اوروب طورالر.

دعا و سحر

آلتی شهر تورکری دعا بلن سحر دن بیک قورقار. «دعا
اخان» «وجادوگر» روح و جنلرنی تسخیر ایتوب خارق العاده
شلر وجود که کیتره لر ایش. مونده استخاره بلن اشکور و چیلرده بار.
دعاخانلر کوبره ک، ایر بلن خاتون آراسینه محبت صالو
و آنلر آراسنده غی محبتی سورلدرو یولنده غیرت کورسه تهلر.
کونده شلی خانولر اوزلرن سوبدرو. کونده شلرن یه مسز
کورسه تو اوچون، ایرلرندن باشرن ۲۰ - ۲۵ (بوز صوم لاپ)
بیروب دعا خانلردن دعا یازدروو آلار.
چوللرده کوملوب قالغان طلسملرنی آچوب آلتون کموش
و باشقه قیمتلی نرسه لر تابوچی کشیلرده بار دیب سوبیلر.
دعا خانلر. دعا بلن آقچهنی اوزلرینه تسخیر ایته دیلر.

«حق» برله «حظ» - «تيوش» برله «ألوش»

(«كلا ندمهؤلاء وهؤلاء من عطاء ربك وما كان عطاء ربك محظورا . بنواسرائل ۲۱»)

«قازان» ده بولغان علما «قورولتاي» نده بعض بره مسئلهلرده علمای كرام آراسنده اختلافلر بولغانلای مطبوعاتمزده كورلدى . بو اختلاف ماده سينگ ايگ قوتلدى خاتون-قزلرنگ حقوقلرى حقنده بولوب اقتدارلى عالمرمز بو طوغروده سويله شكائلر ونزاع قيشقانلر .

مطبوعاتندن آگلاومزغه كوره بو طوغروده عالمر ايكي فرقه كه آيرلغانلر واوشبو روشده مناظره قيشقانلر :

برنجى فرقه :- خاتون قزلرغه قرآن بيرگانندن آرتقنى بيريميز ، الله تعالى خاتون-قزغه هر حقوقنى ده بيرمگان ، موگا «للكر مثل حظ الاثيين» دليل (بر ايرگه ايكي قز الوشى) . ايكنجى فرقه :- قرآن كريم خاتون-قزغه هر حقوقنى مكمل روشده بيرگان ، مونده ييرو ويرماو مسئلهسى يوق . بلكه آلو آماو مسئلهسى گنه بار ، هر حق ايه سينگ مالكى بولغان حقينى بيرماو و آلك استفاده سینه مانع بولوب يول قوبماو خصوصى غنه ، حج قيلول قيلمواو ، ظلم ايتوب ايتماو ماده لرى گنه سويله نورگه تيوشلى . «للكر مثل حظ الاثيين» كه كوره خاتون-قزلرنگ حقلى تمام و كامل . بو «ولهن مثل الذى عليهن بالمعروف» آيت كريمه سى برله ده ثابت . «للكر مثل حظ الاثيين» ، «وللرجال عليهن درجة» ، «الرجال قوامون على النساء» آيت كريمه لرى خاتونلرنگ حقلى ناقص بولوغه دلالت ايتىمى ، بلكه «حظ» لرنگ مختلف بولوغه غنه دلالت ايتدر .

برنجى فرقه :- «حق» برله «حظ» هر ايكىسى برمعناده . لسان العرب ، تاج العروس ، ابن الاثير (۱) كتابلرى شولاي ديلر .

نزاع اوشبو روشده بولغان بولسه «حق» برله «حظ» نك

(۱) لغت فتنده «لسان العرب» ، «تاج العروس» اسملى كتابلر بولسه ده «ابن الاثير» اسملى كتاب بارلغى بزگه معلوم توگن . بلكه مقصودلرى : ابن الاثيرنگ «النهايه» سيني ياكه باشقه برر كتابنى كورسه تيك بولغاندر . شورا .

بو كونده «خ» شهرنده «م» اسملى بر ملا بار . بوملا رياضت و استخاره ايله اوچ مرتبه چله اوطوروب . ۱۴۰ كون دعاوقوب ۳ - ۴ تنكه كه «دم» سالغان ، شوندىن صوك تنكه لر آگا مسحر بولغان . بازاردن بره نرسه آلوب شول تنكه نى ييره ايكان . صوگندن اول ته نكه لر باشقه كشيگ قولنده طورميچه دعاخان نك اوزينه قايتوب كره ايكان . بو ذات شول ته نكه لر آرقاسنده برنيچه يللر راحت و طنجقنه ياتوب آشاغان ، اچكهن و كيگهن . دعا خان بر نيچه كون بر آشخانه غه كروب ته مى آشر آشاغان . آشازغه كيچ بلهن ته نكه لر ن صاناسه ، هر كون بر ته نكه كهم بولا ايكان . نهايت آشاز دعا خاندن شيكه نوب انگ آشینه ات بوخى قوشوب بيرگان ، چونكه ات بوخى دعا وسحرنى باندرا ايكان . مونه شوندىن صوك ته نكه لر آزاد بولغانلر ، ايمش . بو ملانگ بو كونده فقير و محتاج بولووينگ سببى ده شول ايمش . دعا بلهن ، تيمورنى . كوش ، جيزنى آتون قيلوچيلرده بار ديب سويليلر . لكن شوندى دعا خانلر آراسنده آتون كومشركه مالك بولغان باى كشيلىرى بز كوره آلميز . بوندى اش آرتندن يوروجيلر عموما فقير و محتاج بولالر .

بو كې خياللر كوبرهك . مدرسه طالبلىرى و عمرينگ كوبرهك قسمن مدرسه تيره سنده اوتكه روچى ملار آراسنده بولا . اوقوماغان ، قاراخاق ، اشاق چه چوب ، اوطون ساتوب وابشقه تورلى مادى كسب بلهن تاماق طويدررغه طرشا . اما ، ملا صنفى يك يالفاو بولوب آندى اشلردن قورقا . اول نيچكده بولسه تيك ياتوب آشاونك يولن تابارغه طرشا . كوندلرى ، قارانغى حجره ده ته مى خياللر بهن اوزدرا . كيچه لرى ته مى توشلر كوره . توشنده كورگان نرسه لرنگ اوتنده ده بولوون كوتوب ، اوقاتدن ، كسب و حر كشتن توقتالا .

سوداگرلر ايسه كوني تونى ، برتيني ييش ايتو توغروسنده باش واتار هم بولراملر نده موقده بولالر . نوشيروان ياوشف .

سُر :

قطمه .

قاي بره ولر بارميگا «مجنون» ديلر

قاي بره ولر بار بتونلاي «جن» ديلر

بلميمن چنلاب ده بهلكى «جن» درم

آداشوب شيطانلر اچنده درم

ياكه آدملره باشمدر «جن» باشي

كوب آدمنى اوشبو بهشدر «جن» ياصى .

اورازاي .

کبی آکلاو البته توگل) استعداد و صلاحیت و اهلیت ایله گنه آلاز. بالطبع وبالذات استعدادنگ اختلافی اوشاندناق عدم مساواتنی لازم ایتماید. چونکه معروض مقوله فعل استعدادی، استعداد المعروض المقوله الانفعالیه که باشقه بولوب برسینگ آخرگه نسبتینی ده لازم ایتماید. افضلیت جهتندن ایبولگان آیات کریمه لر و احادیث شریفه لر، «الرجل خیر من المرأة» کبک سوزلر شول حقیقتلرگه مینیلردر.

«ایرکاک بر دیشی اولوشنی آیروم آلاذر» دیمکنک معناسی کمیتینی گنه بیان بولادر. اولوشلرنگ معیار و مقیاسی افاده قیغاننی غنه افاده ایته در، فقط، والا عدم مساواتلر نندن کیم و نقصانلر نندن توگل. دیمک که ایرکا ککر ابله دیشیلر مساوی و تیگز آلازده آرالنندن استحقاق و استعدادلیسی آیروم استعداد طبیعیسی ایچون «اولوش بهادری» عنوانی (تورک بابازمزننگ مقال و عنوانلر ننده هم ده تاریخده مشهور عنوان) ایله یندهده الوشی اوستینه الوش آلاذر. بوالوش که رقابت قیلوغه یول یوق. چونکه اولوش نه تیوشلی محل مستعد یوق محل مستعدگه تعرض جبلیت و خلقتگه تعرضنی مستازم.

بادی نظرده دیشیلر بعض اولوشلردن محروم کبی کورنسه لرده شونک مقابله سنده دیشیلرنگ اهلیت، صلاحیت، حقوق و استعدادلری بارکه همه سندن ایرکا ککر محروم لردر. بو کیلرده برسی آخرگه عدم مساوات و نقصان و عدلسزلک لر اصلا یوق. درست، شدت اختلاط و اشتباک و امتزاجدن ناشی اشتباهلر بولادر، اما آلاز هیچ معتبر توگل بلکه ادنی تأمل برله کیتهار و مضمحل بولالر.

شونک ایچون ایبولگان قرآن کریمده: «ولاشتموا ما فضل الله به بعضکم علی بعض للرجال نصیب مما اکتسبوا وللنساء نصیب مما اکتسبن واسئلو الله من فضله ان الله کان بکل شیء علیما» دیب. منه بو آیات کریمه لرنگ سبب نزلنده روایت اتواله: حضرت ام سلمه (رضی الله عنها) حضرت رسول الله (صلی الله تعالی علیه وسلم) اقدمز حضرتلرینه: «یا رسول الله ایرلر صوغوشه بز صوغوشیمیز، ایرلر یاد ایدیله بز یاد ایدلیمیز، بزگه یارتی میراث! کاشکی ایر بولغان بولسه میچی!» دیگاج، الله تبارک تعالی حضرت سرور کائنات اقدمز (صلی الله تعالی علیه وسلم) حضرتلرینه وحی ایندروب اوزی حضرت ام سلمه سیندن بتون خاتون- قزلرغه شبهه لرینی دفع ایثار ایچون قناعتلر دردی جواب بیردی. حقوقده و فضیلتده مساواتلرینی بلدردی. بو عدم مساوات کبک اشتباه ماده لری، جبلیت و خلقتلر ننده کی محض اراده الهیه برله برسی ذکور و برسی اناث یار اتلولرینه راجعدر. بو بحث گویا: نیک مینی خاتون و آنلرنی ایر ایتوب یاراندک؟» روشنده بر بحث و تمنی بولوب اصل خلقتینه رضا سزلق کورساتودر. شوشندی اعتراضلرنی دفع

معنارلرینی بلوگه حاجت بار. اگرده «حق» برله «حظ» الفاظ مترادفدن بولوب هر ایکی لفظ بر نرسه که دلالت ایتمهلر بو تقدیرده برنجی فرقه اصابت ایکن بولور. اما بوا یکی لفظ، مترادف بولمی بلکه برسی اورننده ایکننجیسی لوجه ما یا که احیاناً استعمال قیلنور بولسلر بو وقتده ایکننجی فرقه سوزی صواب بولادر.

مینمچه لغت کتابلرینی آفتاروغه حاجت یوق. بزنگ اوزمزننگ تورکی تلمزده بو ایکی سوزنگ عینی یار. شول اوز سوزمزننی باخشی آیروب بلسه ک بومشله چیشاور. مونلر «تیوش» برله «الوش» دیگان سوزلر مزم.

(۱) ایرلر ایچون ایکی خاتون الوشی تیوش.

(۲) ایرلر ایچون ایکی خاتون تیوشی تیوش. بوا یکی سوزنگ

صوگه یسی البته درست توگل.

«وللرجال علیهن درجه» آیه کریمه سنده ایرلر اوزرینه «تیوش» نی درجه ایتوب بولا، اما «اولوش» نی درجه ایتوب بولمیدر. فقط بو «درجه» ده ایرلرگه گنه تیوش بولغانندن خاتونلرنگ «حقوق» ده ناقص و تیگز سزلک لرینی افاده قیلمی. چونکه ایرلرنگ بو «درجه لری» من حیث هو انسان بولولر نندن کیلمگان بلکه جبلت لرنده و طبیعت و حقیقتلر ننده من حیث انهم «رجال» لقلر نندن کیلمگان «درجه» گنه بولادر. بو ایسه حقوقده عدم مساوات و کیچیلکنی لازم ایتمی. غایه مافی الباب لازم ایسه ایثار حقوقده و حظوظده اختلافنی غنه فقط.

منه شول اصلغه بنا ایتوله در: «الرجال قوامون علی النساء»، «بیده عقده النکاح» آیتلری ده شهادت مسئله سی ده هم مونلرغه اوخشاشلی احکام بارچه سی ده.

میگا قالسه العالم المحترم الفاضل موسی افندی جارا لله حضرتلرینک مرادلری ده شول یوللی بولورغه تیوشلی.

ایرکاکگه ایکی دیشی اولوشی دیمکنک معناسی، مرتبه انسانیتده برگه بر. مقوله لری اختلافندن، برسی معروض مقوله فعل و ایکننجیسی ده معروض مقوله افعال، یا که برسی بداته و حقیقته آقینو نوستغه ایکننجیسیده بذاته و حقیقته پاسیونوستغه معروضلردر. هر قابوسینگ خواصی باشقه و اولوشلری اوز آلدینه باشقه، برسی آخرگه قیاس هم نسبت قیلنمایلر.

جهتلری مختلف بولغانغه، حیثیلری مختلف بولغانغه اولوشلری ده تیوشلری ده مختلف. بو کبی اختلاف، عدم مساواتنی ده نقصاننی ده لازم ایتمی.

«حقوق» ایسه «کلانمد هو لاء و هو لاء» من عطاء ربک» اقتضاسیجه بیرلگان. فی الواقع «آنی آلازغه». آغانده ردلی نظاملی (اورص موژیفی کبی بر آم، بایلرنگ آقچه سین آم

شروط مکتوبه لر بیرلرینه یتوشوب تحقق وثبوتلرینه متمم عله تامه نك جزؤ آخرینه سبب بولغان اجل موعودلرینه کتاب ایرشماز «لاتعزموا عقدة النكاح» نهی شریفلری اقتضاسیجه نكاح ثانی اوقوناز هكذا ثالثا و رابع. ظن عاجزا نه مچه قریم محكمه شرعیه سینگ اعضا لری شوندی بر دقیقه گه تغطیلر نندن ناشی سیر قولر تاراتمشلردر. علی ایی حال شریعت مظهره اسلامیه نی حمایه بولنده اعتنالننده سبقت کورساتوب «والسابقون السابقون اولئك المقربون» سر شریفلرینه مظهر بولا بلدیبار. جزى الله عنا محمدا صلى الله تعالى عليه وآله وسلم.

والسلام على من اتبع الهدى
محمد يوسف محمد امين اوغلى ديبيرديف.
« غوربوقه » .

تورکستانلیر و فیدیراتسیه

روسیه وولقانی آتلا باشلاو بلهن ۱۷۰ میلیون اهالینگ حقوقلری، رامانفلرنگ سارایندن، تورلی یرگه چه چله باشلادی. حقوق مانابولیاسی طرفدارلرینک کيفلری قیلدی. تورلی کیسه کوردن جبولغان، قلدیرنده بولونوی صورت توتماغان الوغ روسیه نك بو حالگه کیلووی، اچی قارالارغه یاقمادی «روسیه بولنه، بته، بتره لر» دیب قاراول فخر دیلر هم فخرالر. همه حقوقنی اوزلرینه مانابولیه ایتوچیلر آقرسونلر، باقرسونلر، جانلری. چقسون، نه بز نیچه یوز یلرلر اوزمزنک مقدس حقوقمزغه زار، انتظار بولغان ملتلر، حقوق آلو بولنده مالمز و جانمزنی فدا ایتودن کیری تورمییق. چونکه دنیاده آدم اوغلی آدم بولوب یاشار اوچون مطلقا حقوق- ایرک هم یر کیرهک. ایرکسز، یرسز آدم دنیاده یاشی آلمیدر. روسیه مملکتنده یاشاوجی ملتلر (غیر روسلر) اوزحقوقلرن قایتاروب آلو بلهن مملکتمز کچره بور، بته دیب اویلامیمز. بلکه بالعکس روسیه مملکتی آلککیگه قاراغانده نفور، محکمه شور، ترتیبه شور، دیمز. هم آتو، ایچسکی یاشاوغه قاراغانده، طبیعی و حقیقی آدم بولوب یاشاومزدن، عائله و ملتز ایچون فائده بولسه، شول قدر اوق و وطنمز ایچون ده فائده غنه بولوردیب بله مز. اوز اداره سنده بولغان ملتلرگه تام حقوق بیرکان حکومتنگ اشلی آلد، حقوق بیرمگانلرنگ اشلی آرنده بولووی کوز آلمزده بولغانلقدن آرتق سویلهب توررغه حاجت یوق. حقوقلر چه چلدی، تار قالدی.

ایچون الله تعالی «ولاتتمنوا» آیت کریمه سینی انزال ایتوب مساواتلرینی کورساتندی «واسئلو الله من فضله» ایله بیوردی ومسئله اینجه بولغانلقدن «ان الله بکل شیء علیما» دیدی. اولگی فرقه، بز «حقوق» ایله «حظوظ» نی بر دیمادک بلکه «حظوظ»، «حقوق» نی مستلزم دیک دیسه لرده بوسوزلری مدعالرینه فائده یرمی. چونکه بر ایرکک که ایکی دیشی ألوشی بولسه ده بو ایکی اولوشنگ، ایکی حقی استلزامی جهتلری مختلف بولغانلقدن برسینگ آخرگه تفصیلی وعدم مساواتینی لازم ایتمی. فرقه اولی نك بو کبی تصحیحلری فرقه ثانیه نك دعوالرینی بوزمی بلکه اوز بیرنده قالروب «ایرکاکلرگه اوز کسبلرندن نصیب ودیشیلرگه اوز کسبلرندن نصیب، تله کز الله نك فضلندن برگرغه برگرینی نرسه برله ن الله تعالی آرتق قیلدی، اول نرسه نی تله مه کز (برسنی بر یاقدن ایکنجیسنی ایکنجی یاقدن)، درستلکده هر نرسه نی الله ته لی اوزی بلگوچیدر» دیدی. آفتیوگ اوز توشاری پاسیونگ اوز توشاری هر قایوسینگ اوز حقوقلری، خواصلرینه، کوره استعدادلر نندن متولد اهیلرلی برسی آخرگه عطیات الهیه لرده نسبت اولنمازلر هم برسنده بولغان خواصلرینی آخر دعوی ایته آلمازلر.

عالم انسانیتنگ وجود و حیات دنیویه لرینجه، حقیقت وهویتلر ننده مقولات عشره دن مقوله فعل و مقوله انفعال لرگه معروضیت جهتندن ایکی صنف مستقله که آبرولوب هر قایو صنف بالا استقلال اهلیت و صلاحیت حقوقلرغه استعداد طبیعی و کسبیلری بولوب بر قسمی ده مقوله فعل معروضی آفتیونی وبر قسمی ده مقوله انفعالگه معروض یاسیونی. قسم اولی ده ذکور و قسم ثانیسی ده اناث بولوب «لذکر مثل حظ الاثین»، «الرجال» قوامون علی النساء»، «وللرجال علیهن درجه»، «ولاتتمنوا ما فضل الله به بعضکم علی بعض» آیت کریمه لر ننده کی امور واحکام و حقوقلرنگ ترتیلری شو کبی حقائقلرغه مبنیدر دیب بله مز و تفصیلاتینی اهل واربابلرینه طاپشرامز. ایندی. تعدد زوجات که کیله مز: الله تبارک و تعالی بنی آدم نك وجود و حیاتی نی نشو و نما سینی معاش و معانی نی زوجیت اوزرنده یاراتوب بو زوجیتنگه وجودنی بر ایرکک وبر دیشی ایله اتمام واکمال ایتدیکندن عبادینه رحمت یوزندن حیات دنیویه لر ننده ضرر لر اوغراتلامون، سبب فتنه و باعث التهلک لردن هر ایکی صنفنی حفظ بولنده توسیعات قیلدی و بو توسیعاتی ده هر ایکی طرف نك حاللرینه رعایت یوزندن بر ایرکک که بر دیشی اوج دیشی دورت دیشی که قدر توسیع ایتلوب تحدید قیلندی بو توسیعاتی ده تعدیل و استطاعت علی التعدیل برله مشروط ایتدی «ولاتعزموا عقدة النکاح حتی یبلغ الکتاب اجله» آیت کریمه سی ایله. مادامکه

حقوقسز لرا

تورگرا! آغه، باشكرا اوز حقوقلار كزغه.

جيتز و كوزلري آجق مانلر، او كروب تورغان وولقان اچندن اوتوب، غيرت بلهن اوز حقوقلارن آلب بترديلر.

نه بز جنگيز بالالري قورقوب توردي. ايده شلردن كورهلر حقوق ميدانيه بارساق ده، يا اوز حقوقمزن اوزمز تانيمادق و يا خود آسني كيره كمى، مونسى كيرهك، ديب حقوق صايلى باشلادق. شول حقدن تالاشدق، قچقشددق، حتى دشمانلشددق.

بزنگ ايگ كوب تارتشقان مسئلهمز، بوندن صوك روسيه مملكتينگ «اصول اداره» سى ايدى. يعنى بز تورك بالالري.

ايچون «خلق جمهوريتى» مى ياكه «قوشما خلق جمهوريتى» مى فائدهلى ايكانلىگى حقدن ايدى. بو ايكي اصول اداره حقدن بزنگ ايل اغلارنى ايگه آيرلديلر. هر ايكي پارتيه اوزلرينگ توتقان يوللرى خلق ايچون فائدهلى ديب اثبات ايتكچا، معارضلرينگ

يوللرى جرح قيلديلر. آخرنده، ۸۳۰ كيلك كويچلگى ايله، داخلى روسيه ايچون «مدنى و ملي مختاريت» توركستان و قافقاسيا

ايچون «قوشما خلق جمهوريتى» اصولى قبول ايدلدى. «بوئهلى زاقون توكل، تله ككنه» ديب اخضمال قوشما جمهوريتكه قارشى كيلوچى ذاتلر، بو مسئلهنگ اوز فائدهلرينه حل ايتلوون خدايدن صوراب، اوچريدلتنى صابرايدان اميد ايتوب نورا تورغانلردر.

لكن شونى ايسدن چغارماسقه كيرهك، كه اساسلى روشده حركت ايتكانده بو، زمان تله كرتنگ زاقون بولوب چغا تورغان زمانى در.

بو سوزلرمنى، قازانده، ۲۲نجى ايلولده (۱۹۱۷) اوچ اسيزدننگ برگه قوشلوب چغارغان «قرار» لرى تصديق ايتسه كيرهك.

ايندى داخلى روسيه توركلرى ايچون «مسهكوه» اسيزدنده بيرلگان و قازانده تصديق قيلغان قرارنى بو كوندن باشلاب عملگه قوياچاقلار. بونده شبهه يوق. اما توركستان ايله قافقاسيا اوچون قرار قيلغان «فيديراتسيه» نگ حالى معلوم توكل.

بو يرگه قدر عموميراق سويلهدك.

ايندى موضوعمزه قايتيق.

توركستانلير—

فيديراتسيه.

اولا بلورگه تيوش:

توركستانلير كملر؟

حاضرگى توركستانلير:

عموما نادان، شونگ ايچونده ماضى دن عبرت آلدى و ستقبالغه حاضرلنمى، جماعت عمومى اشلكه كوكل قويمى و

اهميت بيرمى، شونگ ايله برابر جماعت اشلر نده غيرت كورسه تكان ذاتلرنى تقدير قيبلا بلو حسندن محروملر. لكن زكى و اجتهادلير، ديمز. همده تريبه جهتلرى بوزوق بولغانلقدن شرقنگ مجوسيت عادتلرينى، غربنگ مدنيت قاعدهلرندن آرتق كورولر ينى عارضى برحالت روحيدن كيلگان برنرسه ديب نه يتورگه ممكن.

كيلهچك توركستانلير:

آدم بالاسى طبعاً مدنى، ديلر.

شونگ ايچونده كيلهچك توركستانليرنى، حاضرگيلرينه قياس قبول قيلماسق درجهده مدنى برقوم قلوب چغارغه ممكن چونكه بوندن صوك هر تورلى مکتبلر آچوب يهش بووننى ياخشى تريبه و تعليم بيروب حقيقى انسان قلوب چغارغه يك كيل يوللر آچلدى. تيك شول يولده باشلرمنگ آرمى، تالمى، اوپكه ويينهسز خدمت ايتولرى گنه كيرهك.

فيديراتسيه!

هر ملت و هر خلق اوزلرينه فائدهلى بولغان قانونلر توزوب، شول قانونلر بوينجه ميميش ايتو ديگان سوز. توركستانلير ايچون فيديراتسيه بيررگه يارامى، اگرده بيرله قالسه، ساعتى بلهن ايسكى «خان» لر زمانى قايتاچاق ديب گمان قيله لر.

توركستانليرلرغه فيديراتسيه بيررگه يارامى، نه يتوچيلر كه بز، شونى ديب نه يتور ايدك: فيديراتسيه ديگان نرسه نى هر وقتده، تله گان كونمزده آلب بولامى يوقمى؟— «بولا» ديب نه يتورگه بول يوق؛ بس شوشى كونده توركستان اوچون فيديراتسيه آلماسق، كيلهچكده يك آلور ايدكده بولماس، وقتى اوتكان بولور. بو بر. ايكنچى:

فيديراتسيه نى قبول قيلو بلهن قيلموا، حاضرگى توركستانليرلرغه قاراب يورتلمه سون بلهك كيلهچك يهش بوون توركستانليرلرغه قاراب يورتلسون.

مدنيت صحنه سنده برنچى رولنى اويناب اوتكان غيرتلى، قهرمان بابالرمزنى ايسكه توشوربلده، كيلهچك بوونلرمز نكده شولاى بولووينه ايمان كيتريك، بوندن صوك ماضيسى بارلاق تورك بالالرينه مدنيت صحنه سنده يوق حرام بولسون.

درست، توركستانلير حاضرگى حيا نلر نده فيديراتسيه دن كوب فائدهده كورمه سلر. لکن بويدده ضرر يوق و لعنت اوقولا تورغان اورنده يوق. اما حاضرگى وقتده، خرافات ايله صوغارلوب مولا (قبر) ياقاسينه قدم قويغان، فنون و صناعت ميدانده «دين» كه زى (آرشينى) اوچلاب يوروجى هيكلكرگه آچو قلوب، فيديراتسيه نى آرتقه تاشلاب ييره تورغان بولسهق، كيلهچك معصوم بالالرمزغه يك زور خيانت و جنابت قيله چاغمزده ذره قدر شبهه يوق.

حقوقنگ خرمان وقتنده برلقمه آلب قالا آلماسق نيگه بز

تورکستان یه شلری.

هیكل دامالار فیدیراتسیه قانونلرن سؤاستعمال ایتەرلر، حریتنی آکلامیلر، بنابراین فیدیراتسیه نك بزگه فائدهسی یوق. دیلر.
بونلر قاشنده حاضرگی زمان نك مسئلهلرن حل قیلا آلمی تورغان علما بولماسه، فیدیراتسیه اشلری، آلدده، گول بولاچاق. لیکن توبده نرەك اویلا ساق اشلر برده بولای یولاچق توگل. بوگا دلیل کیرهك بولسه، حاضرگی حادثهلرنی گنه کوز آلدینه کیتروب اویلاو یتسه کیرهك.

روسیه نك اچنده حاضرگی کونده بیک کوب پارتیهلر بار. مونلر نك هر قایوسی مملکت نگی نه اوز «تلهك» ناملرن سالورغه طرشالر. شول یولده آرمی، تالمی، قورقمی آشکاره قیلوب کوچ ومال صرف قیلهلر. حتی جانلرن آیامیلر. همان تارتشالر، کوره شهلر. تورکستان یه شلری ده شونلردن اورنهك آلب، محیط نك احوال روحیهسی ایله حسابلاشوب، آفرنلق ایله بولسه ده اشلرنده دوام ایتهلر، قارت علمانک برسوزی بلهن میدانن چه چرب چغوب قاچوغه قاراغانده کوب یاخشی بولور ایدی. هیچ بولماسه قارت علمانک توزومی قدرتوزومگه ایله بولورغه طر شرغه کیرهك. برحالتدن ایکنجی حالتکه کوچو دورنده، قارتلر بلهن یه شلر نك تارتشوی طبیعی بر قانون. بوگا برده خفلا نورغه یارامی هم اشدن قول سلته وده عقلی حرکت بولماسه کیرهك دنیا ده فردلر، ملنلر، مملکتلر آراسنده تارتشو بولماسه ایدی، مدنیت نك بودرجه آغه کیتون کوره آلماس ایدک.

تورکستان یاشلری: -

«بزنگ طرف آز، علما طرفی کوب هم آانرنگ یاردمچیلری ده بار» دیلر.

درست، لیکن بولای بولوب تورو، مه کگیلنککه توگل. قارتلر آزایور یه شلر کوه بور. قارتلر نك یاردمچیلری بوزوق باشلی یه شلر بولسه، سز مرقی یه شلر نك یاردمچیلی کوچلی «زمان» در. کوچلی زمان نك قولندن هر تورلی یاردملرنی امید ایتەرگه ممکن. بروقت داخلی روسیه علمالری قاشنده روسچه او قومق، جمعیتلر آچمق، بوگا واجب صدقهلر بیرمک، قزلرغه او قوب یازو اوگره تمک الخ کبی اشلر نك باری ده «حرام» ایدی، لیکن کونلر اوتو ایله حرام دیب فتوا بیروچی علمانک اوغل و قزلری حراملق یاغینه چقدیلر ده کیتیلر. نه لگی فتواچی علما «زمان شولای تقضی قیلا ایدی» دیدیلر ده قالدیلر شولوق علما جمعیتلر نك مجلسلرینه یوری باشلادیلر وشونده حیولوب. حرامغه نه ورلنگن صدقهلردن مادی فائده ایتدیلر، «زمانهلر شولای ایدی ملاکم» دیدیلر ده ییه بیردیلر.

دنیایه کیلنک؟ بزدن سوگهیلر، بزنی لعنت بلهن یاد ایتمه سونلر، بلکه رحمت وقهر مانلق ایله ذکر ایتسونلر اوچون مطلقا بزگه فیدیراتسیه آلورغه وقبول قیلورغه تیوش.

فیدیراتسیه نك بتون کوله منه قاراب «های مونی باشقارا تورغان آدملر، بزنگ آرمزده یوق، بو حقوق بزنگ سویه مزدن کوب یوغاری تور، بونک بزگه باش نه یله ندرودن باشقه فائدهسی یوق» دیب قورقوب، قاتراب توررغه یارامی. هر نرسه میدانغه صبی بولوب چنادر.

فیدیراتسیه ده تورکستانغه صبی. بولوب کیله چک. حال قدر نچه شول صبی بلهن برگه تور باشلاساق اول صبی کوندن کون بزگه اوزینگ هنرلرنی کورسه تور، هم ده اویره تور. لیکن بعض ذاتلر کبک ۴-۵ یلده غنه بوسی نك هنرلرینه آلوشورمز وفائده لانورمز دیب اوز اوزمزی آلداب توررغه یارامی. بلکه مطلوب درجه ده فائده له نو اوچون تمام بر بوون بترگه تیوش.

حاضرگی کونده اش کوب، کشی یوق، دیمز. حقیقتا بوشولای لیکن شونی ده اونوتوررغه یارامی، متخصص آدملر مز یوق دیب قاراب تور اتورغان زمان توگل بلکه آلمزده غی اشنی بار کوچمز ایله اشلهب توررغه تیوشمز. بزنگ اشلر مزی واسیلی ایوانیچلر، نه لله کم اسقیلر انلهب بیره چک توگلر. کشی قطلنی بر تورکستاندغه توگل، ایدل وبالطریق بویلر نده ده شولای یوق.

«خاق جمهوریتی» نی تورکستان اوچون آرتق ومعقول کوروجیلر، برمر کردن اداره قیلنغانده روسلر بلهن برگه ترقی قیلورمز دیب اوبلی تورغانلردر.

لیکن بز، بواوینی درست واساسلی بر اوی دیب تانومیمز. چونکه مملکت اچنده اداره نك آماشنغانی بلهن اورصنک قلبی آماشنغانی یوق. هم آماشنور دیب ده اویلامیمز.

بووقته قدر، روسلر بلهن ۵۰ یل یاشاساق ده، مدنیت نك «میم» نده بیره آلمادیلر. امامسکرات وفحشیا تندن بیک کوب نرسهلر بیررگه اولگر دیلر؛ تازایدنلر مزی ضعیفله ندروگه سیبچی بواوب. طبیعی تورمشنک نیگرن قاقشاتدیلر. باشقه هیچ.

تورکستانغه فیدیراتسیه نی یاقترماوچیلر ایکی گه بولنهلر.

برنجی نهمه سکه و اسپیزدنده گی تانارلر. بونلر نك دلیللری:

تورکستانغه فیدیراتسیه بیرلسه، بورزو آزلر جیولوب اوزلرینه فائده لی زاقونلر چغارلر ده قزارلر تمام بونلر نك قولنده «قول» بولوب قالاچاقار. هم ده عموم مملکت فیدیراتسیه اصولنه بنایدلسه کوچ وقونلر مز تارقالا، کوچ وقونلر مز نه قدر تارقاو بولسه، شول قدر حقوقمز کیه چک، دیلر.

ایکنچیلر:

آمریقادہ «مورمون» دیب یورتوله طورغان بر تورلی خلق بار. مورموننگ کوبره گی «یوتاخ» (۱) ولایتده طورالر. مورمونلر خریستیان بولسه لرده آمریقا خلقلری مورموننی مسلمانلرغه اوخشانلر و کوبسنجه مسلمان صاناب یوروتهلر. مورمونلر ده تعدد زوجات مشروع هم شونی عملدهده تطبیق ایتلر. آمریقالیلر مسلمانلر نی ده، مورمونلر نی ده «پولیغامیست» (بردن آرتق خاتون نکاحلارنوجی) دیب یوروتلر. آمریقالیلر طرفندن مورمونلرنگ مسلمان صالورلرینه سبب شوشی. مورمونلر جاهیر متفقہ اتحادینہ قوشلغان وقتلر نده پولیغامیستلکنی (تعدد زوجاتی) تاشلا و شرطی برله قوشلغانلر ایدی. لکن آمریقادہ نظام توزو اهلینگ اوز قولنده، اوز اختیارنده بولودن فائده لاناوب مورمونلر اوز فائده لرینه نظاملر چیقارتورغه موفق بولدیلر و پولیغامیست بولوب قالدیلر. اوز ولایتلر نده کوب بولورلی سببلی نظام چیقارو طوغر و سنده سوزلری اوستون یوری. اوزلری تله گانجه نظام چیقارلر. مگرده پولیغامیست بولغان بر مورمون، نیویورق و یا که باشقه ولایتلرگه بارسه، اول وقتده اوز ولایتلر نده گی نظاملرغه توکل بلکه طوراً طورغان ولایتینگ نظامینه تابع بولورغه مجبور. شوگان کوره «نیویورق» ده طوروجی مورمون ایکی خاتون آلا آلمی، ایکی خاتون آلان بولسه صوگمسی مشروع خاتون صانالمی.

آمریقادہ بیک کوب تورلی دین و بیک کوب تورلی مذهب بار، همسینی طوتوغه اختیار. دین و مذهب طوغر و سنده هیچ کیمنگ هیچ کیمده اشی یوق. آمریقا قدر حریت دین، حریت مذهب بولغان اورن دنیاگ هیچ بر اورنده یوق. شوگان ایچون مونده مسلمانلرغه بیک یاقین دینلر و مذهبلر هم ده بر مسلمان کورو برله «مینده مسلمان، مینده محمدی» دییوچی کشی بیک کوب اوچری.

وعظلر، نظقلر سوبله وگه آمریقادہ هیچ کم مانع بولمی. بو اش که زاقون برله اختیار. شوگان ایچون تلهسه کم تلهسه نیندی اورنده تلهسه نیندی موضوعده نطق سوبلی، وعظ ایتددر. زور میدانلرده، بازارلر و باشقه لرده نطق سوبله و جیلرنگ صانلری، حسابلری بولمی. شونلر آراسنده دینی وعظلر ده بیک کوب بولادر. تلهگان کشی اوزینگ دینی ماقنی، خلقنی شول دینگه اوندی، قزدره، قزدره.

زور باقچهنگ بر پوچماغنده بر آدم منبرگه منگانده خلقنی دینسزلیکگه دعوت ایته، دینلرنگ یوق نرسه لر ایکانلگینی سوبلی. آندن کیتوب آرزغه بارسه ک ایکنچی بر آدم منبرگه باسقانده خلقنی جیغان دینگه دعوت ایته، اوزینگ دینی چن کوکلی برله شونده غی خلقلرغه تبلیغ قیله. دینسز لکدن نفرت ایتددر. حکومتگ.

(۱) «قاموس الاعلام» ده «اوتاه» رسنده یازغان؛ شورا.

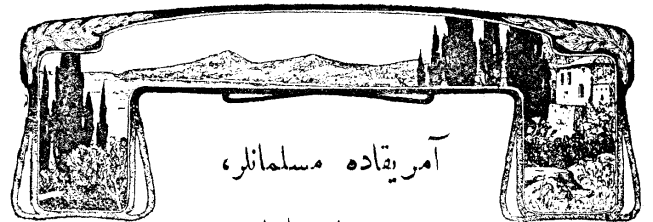
تورکستان علمالری ده موندن اون ییل مقدمگی حاللر نده ایسه سلر. بونلر نی ده «زمان» اوزی نگ کوزگه کورنمی تورغان قامچسی بلن «جدید» له شدردی. قارت علمانرگه تابع علمالچکلرنگ ده زمانغه اطاعت ایته چکلر نده شبهه یوق.

فیدیراتسیه بولغانده: بورژوازلر جیولوب اوزلرینه فائده لی زاقونلر چیقارلر ده فقرالر تمام بونلرنگ قولنده «قول بولوب قالاچاقلر» دیب نه تیوچیلر دن صورار ایدک، فیدیراتسیه بولعاج، زاقون توزو اشلرینه فقرالر، خدمتچیلر بر ده فاتشا آلیمرنی، قاتناشورغه حقلری بوقعی؟ حقلری بولسه، همه زاقونلر بورژوازلر فائده سینه گنه اشله نوب چغار دیب، برده ده نه یشمه سه کیردک. فقرالر نی حمایه قیلا تورغان زاقونلر ده بولورغه نیگه ممکن توکل؟

هر حالده بزگه تورکستان اوچون «خلق جمهوریتی» ندن «قوشما خلق جمهوریتی» نی آرتق کوررگه تیوش.

باشسون قوشما خلق جمهوریتی!

معلم: علی جان تیرشقاوی.

آمریقادہ مسلمانلر،

مورمونلر، بایلر.

(صراط مستقیم زور نالندن آلدنی)

آمریقادہ تورک، کورد، عرب، آره وود، بوشناق قوملر ندن عبارت اون مگ مسلمان بار. مورمونلر همسه سی تورکیه تبعه لری بولوب تورلی حکومتلرگه تارالغانلر. «نیویورق» یاقینده بولغان «پروردانس» «وورسه ستر»، «بوستون» شهرلر نده طوروجی مسلمانلر کوب.

آمریقادہ تورکیه تبعه سی بولغان اوشبو مسلمانلر دن باشقه دخی چین، ایران، هندستان و فیلیپین آطه لر ندن کیلوب طوروجی مسلمانلر آز بولماسه لرده، درست حسابلری آلماغان بولوسبیل صانلرینی بیلگوله و ممکن توکل. «نیویورق» ده چقا طورغان «نیویورق پردس» غزنه سی حسابینه کوره آمریقا جماهیر متفقہ سنده گی مسلمانلر دور تیوز ایللی (۴۵۰) مگ مقدارنده در. لکن بو حسابده یا کیشلق بولورغه تیوشلی. بو ایسه «مورمون» لر نی مسلمان صانودن عبارتدر. حقیقت حالده مورمونلر مسلمان توکل بلکه خریستیان. یوقسه مسلمانلر بوقدر صانغه یینه آماغانلر در.

پاليتسه‌نگ و باشقه بر كشيگ مونلرده هيچ بر اشي بولمى .

عكاده گى «بهاالله» نى هر كيم بله در. بو كشى اوزى سلامت وقتده آمريقاگه بيك كوب خطيبلر، واعظلر يباروب اوزى مذهبلىرىنى نشر قىلو حقتده وعظلر سويله تكان و «بابى» مذهبى نشورده قىلا باشلاغان ايدى. بو كونده آمريقادا مونگ بايتاق طرفدارى بار. مونلر اوزلرينه «بهائى» اسمىنى بيره لر و مسلمانلر برله كورشكان وقتلرنده «بزده مسلمانمز» ديبلر. بهائىلرنگ طرفدارارى، آمريقادا غنه توكل بله كه فرانسه ده، آفستريا، گيرمانيا و انگلتره ده بار. آمريقادا اوزلرينه مخصوص عبادتخانه لرده تشكيل ايتكلر. عبادت خانه لرينه بارغان وقتلرنده باشلرينه فس كيبلر. اعتقادلىرى، عمللرى اسلام ديشندن يراق. هر يل آمريقادا «عكا» كه باروب بهاالله قبرىنى زيارت قىلوچيلر كوب بولادر.

اگرده اسلام عالملى (مسلمانلرني تضليل و اكفار قىلو اورينيه) آمريقا كه كيلوب اسلام دينىنى تبليغ ايتسه لر، تيوشلى روشده وعظلر قىلوب يورسه لر ايدى آمريقادا اسلام كوندن كون تارالور، مسلمانلر كوبابور ايدى. آمريقاليلر مسلمان بولورغه الك ياقين طور وچى خقلاردر. خصوصا بهائىلر برله مورمونلرني اسلام دينيه كرتو ايچون بيك آزغنه بر اجتهاد يته چك. لىكن موننگ ايچون انگليزچه بلو اوستينه حقيقى عالم، اسلام دينيه خدمت قىلوني التزام ايتوچى بولوكيره ك اكرده شوندى عالملر بولوب ده آمريقا كه كيسه لر خدمتلىرى عبث بولاچق توكل. آمريقالولر حقلقنى كورر كه مستعد خقللر بولغانلقدن اسلام دينىنى بيك تيز آگلاب آلاچقلر.

«ميسورى» ولايتده گى «سن اوئى» شهرى ياتنده تور كيا تبعه لرندن عبارت آلتوز اوبلى بر آون بار. خقللىرى ارمنه نلر برله كوردلردن عبارت. كوردلرنگ جان حسابلىرى ۶۰۰ قدر بولوب ارمنه نلرنگ سانلرى معلوم توكل. شولاي ده كوردلر كه كوره آزراقلر. مونلر بربرى برله بيك دوست طورالر، تمام اسلام اصولى برله ياشيلر. ايسرتكچ ايچو، اوطنش اويناو، سفاهت ايتو، قچقرشو، سوگشو، نزاعلاشو بك نرسه لر بتونلاى يوق. شوشى اشلىرى ايچون مونلرني خقللر بيك ياراتالر. كوردلر فابريقه لرده اشليلر و شول وقتلرنده ده نمازلرينى فالدرمىلر. اخلاص خدمتلىرى هم ده اوز دينلرينه اطاعتلىرى كامل بولو جهتندن فابريقه چى بايلر مونلرني رعايت قىبلر و شوشى اشلىرى ايچون اوزلرني ياراتالر. اوتكان قربان بايرامنده فابريقه خوجهسى اوزلرينه اوچ كون تعطيل ييردى

و بايرام قىلورغه قوشدى. مونلر تور كياو آمريقالىلرني اوطور توب، زور بر ميدانده قربان نمازن او قوديلر، سيكز قوى و بيش صغر ساتوب آلوب قربان بوغازلاديلر .

علاوه

«صراط مستقيم» دن آلمان سوزلرمز كه اوز طرفمز دن ده بر ابكى جمله قوشونى مناسب كوره مز:

«الهلال» هم ده «كوكب آمريقا» ده يازلغان معلوما تىلرغه كوره مورمونلر، اوزلرينى «بابل» دن كوچوب بارغان خقللر ديب اعتقاد ايتلر. لىكن مذهبلىرىنگ تاسيس ايتولوب رسمى بر مسلك روشينه كرويه بارى يوز اون يىلارغنه . «المال والنحل» بك بك مقالات كتابلارنده مونلرنگ اسملرى كورلماو و موندى بر مذهب حقتده بحث ايتلماونگ سببى شوشى .

مورمونلر اوزلرى خرىستيان مذهبنده بولونى دعوى ايتسه لرده و تثليث برله قائل بولسه لرده محمد (عليه السلام) نگ يغمبر لىگىنى ده انكار ايتمىلر. «صراط مستقيم» ده مونلرنگ اسلام قبول ايتولرينه اميد باغلاووغه سبب شوشيدر .

خرىستيان محررلرنگ بيك ادبلى ويك توزوملى بولغانلرى ده مونلر حقتده يازغانلرنده اعتدال دن چيقار و قانلرين قزدرالر . مثلا بر محرر: «مورمونلر، تعدد و جات برله عمل قىلو سببلى افراط درجه ده كوبه يبلر، فاحشه لىك ايتماولرى و فاحشه لر كه نفرت قىلورلى سببلى بيك ايمان طورالر، مال تلف ايتمىلر ويك بايلر، بشار اونار خاتون آسر اولرى سيندن ميقروب روشنده اورچيلر، اكرده مونلر شوشى روشده بارسه لر بو اشنگ آخرى نى بولور؟ .. دى .

ايكنچى بر محرر: «مونلر بدمذهبلىر، يالغانچيلر، مذهبلىرىنگ اصلى يوق، خقللرني آديلر» دى .

مورمونلر حقتده بولغان شهادتلىرى او قوغانمز سوگنده «مخالفلرني كيمستوب، حقارت ايتوب يازو برله بزنگ ايسكى مؤلفلر مزگنه توكل بله كه بو كونده گى خرىستيان مؤلفلرى ده مبتلار ايكان» ديب حضورلارنوب قويدق . «البلاء اذا عمت طابت.»

بو كونگى ياش تاتارلردن كوبلر، اسلام ديننده «تعدد زوجات» مشروع بولودن بورچولار و گوياندى بز شوشى حالمز برله آوروپالور و آمريقالولرنگ كوزلرينه نيچوك ايتوب كورنيك؟ ديگان روشده سوز سويللر ايدى. بو ايندى بله كه بزنگ بيك مذهب بولوومزدن كيله طورغاندر. شولاي ده آمريقانك يوره كنده ياشاوچى و آمريقالولرنگ آلداعى صنفلرندن سانالوچى مورمونلرنگ بتون خلق حضورنده تعدد زوجاتنى مشروع ايتوب زاقون چيقارغانلرى

ایتوچیلرگه برنچی درجه آقوشیرقلق شهادت نامهسی بیرلوب هر بر حکومت و جماعت مؤسسهرلنده خدمت ایتو حقوقینه مالک یاصالاجقدر .

اینستیتوتقه پانسیونیر که لر (قونوب اوقوچیلر) هم قبول ایتلب یاشلر ۱۸-۲۶ده بولغانلر قبول قیلنه و آلاز اوجون قبول امتحانلری مایده . کیلوب اوقوچیلر اوجون آوغوستده بولادر . پانسیونیر که لر اوجون بارلغی ۲۵ اورن بار . اوقو حقی (نورو ، آشاو اچو هم اوقو اسبابی بلهن برکه) بارلغی ۱۵۰ صوم بولوب آلدن توله نهدر .

۷

«پیتروغراد بالا طودرو اشنده یاردم بورطی یاننده پاؤیوالتی اینستیتوت»، نادیژدینسکی اورامده ۵ نچی نومیرلی بورطده . بو قورصلرده اوقو مدتی ایکی یل بولوب اینستیتوتقه کرو شرطلری؛ مسکاو اینستیتوتی تقی بلهن برابردر . یاخشی امتحان یرگاناردن ایکنچی کلاصقه کوچکانده ۱۰ پراسیتی اوقو حقی توله ودن آزاد ایتلهدر ، بو اینستیتوتده برکنه یللق اول آکوشیر- قه لری یتشدر و قورصلری ده بار ، بو قورصلرغه اوقی یازا بلو (روسجه) قدرکنه معلومات یتهدر . اوقو حقی هر برنده یلغه ۱۰۰ صوم آلونه در .

۷۱

«پاؤیوالنو - کینیکالاجسکی . کینیکسکی اینستیتوت .» پیتروغرادده ، واسیلیوسکی اوستروف ، اونیوبرسیتیت لینه سی ۳ نچی نومیر بورطده (ئلك ایمپراتورغه منسوب ایدی) . بو اینستیتوتده اوقو مدتی ایکی یل بولوب قبول شرطلری بوغاریده یازلغانچه در . مونده هم بر یللق ۲ نچی درجه آقوشیرقلق قورصلری بار . اوقو حقی یلغه فقط ۲۰ صوم ، اینستیتوتده اوقو حقی (گوسپیتالرده پراکتیکده بولو بلهن برکه) یلغه ۷۰ صوم بولوب موندن یارتسی کرگان وقتده ئلك آلنه در .

۷۱۱

«آقوشیرقلق صنعتی قورصلری»، آلیکساندرفسکی خاتونلر بریوتی یاننده . پیتروغرادده ، واسیلوسکی اوستروف بالشوی براسپیکت ۵۱ نچی نومیر بورطده .

یاشی ۱۸ دن کیم ۴۰ دن آرتق بولغان هر بر خانوز-قز قبول ایتله ، اوقورغه کررگه تله وچیلر برنچی آوغوستدن صوگمه قالمی الیکساندرفسکی بریوت نك مدیری اسمینه پراشینیه برله برکه اوشبو دا کومیتلرنی یررگه (یا که یباررگه) تیوشلیلر: ۱) پاسپورت یا که آننگ اورنینه تورراق اوداستاؤیریشیه ؛ ۲) میتریکه دفترندن شهادتنامه ؛ ۳) ایرلی خاتونلر ، ایرلرندن رخصت کاغدی ، طول

و یالکر شوشی ماده حقنده جماهیر متفقه برله صوغش-قانلری حالده بزنگ یاش ناتارلر مزنگ شولاشدن اویالوب یورولری و: «بواش ایندی وحشیلک» روشلر نده سوزسویله ولری عجب بولماسده بر آز قزغراق .

خرستیانلر قاشنده ، طلاق ، تعدد زوجات مرتبه سنده بلکه آاندن ده آرتق منفور بر اش و چب چی «وحشیلک» ایدی . بو کون مدنی خرستیانلردن کوبلر شوشی اشنی درست کوره لر و مشروع بر عمل صانیلر . تعدد زوجاتنگ شولای بولمازلغی نی برله نامین ایتولنه در:..

«طبی معلومات بیره تورغان اوقو یورطلری»

IV

«ایمپراتورغه منسوب بالا طودرو اشنده یاردم بورطی یاننده پاؤیوالتی اینستیتوت، مسکاو ده: اوستینسکی کوپر یاننده . مونده اوقو مدتی ایکی یل بولوب یاشی ۱۸ دن کیم ۳۵ دن آرتق بولماغان خاتون-قزلر همهسی اختیارلی تگللاجی بولوب قبول ایتلهر . اوقورغه تله وچیلر اوز قوللری بلهن پروشینه بازوب ، اینستیتوت نك مدیری اسمینه یررگه (یا که یباررگه) تیوشلیلر . بیرله چك پروشینه یاننده اوشبو دا کومیتلر بولورغه تیوش (الارنگ ناتاریوس ده تصدیق ایتلمگن کویپه لری ده بولو لازم) ۱) قایچان وقایده طوغانلق حقنده میتریکه دفترندن شهادت نامه ؛ ۲) ایرلی بولسه ایرندن رخصت کاغدی ، طول بولسه ایرینگ وفاتی حقنده شهادت نامه ، یاشی ۲۱ دن کیم بولغانلر اوجون آنا - آنا یا که متولی بولغان کشیدن رخصت کاغدی ؛ ۳) سلامتگی هم چچک آشلانغانلق حقنده شهادت نامه ؛ ۴) ایکی دانه فوتوگرافچسکی رسملر (هرقایوسینگ ده آرقاسنده عریضه بیروجینگ امضالری بولورغه تیوش ؛ ۵) گیمنازیه نك دورت کلاص معلوماتدن شهادتنامه (دورت کلاص پروگیمنازیه بولسه ده یاری) ، شهادت نامهسی بولمغانلر امتحان قیلنوب گیمنازیه نك دورت کلاص معلوماتینه مالک بولسه لرغه آنده ده ایگ ئلك شهادت نامهسی بارلری قبول ایتدگچ بوش اورن قالغانده غنه امتحان بلهن قبول ایتلهر . پروشینه لرغه جواب کاغذینسیه بولب اوزغاچ آوغوستده بیرله ، لیکسیه تگللاجیلردن اوقو حقی یلغه ۳۵ صوم بولب برنچی سنتابده آلدن توله نهدر . قورمسی تمام

کیتهلرد، شوللرني استعمال ایتمی طوروب بتونلای اشلهمی طورغان بولالار. (۵) قورصاقنی قاتی باصوب صلاو. لیکن بوسلاو صول طرفدن یوقاریدن توبان گه، اوک طرفده توباندن یوقاری غه بولو کیرهک. عادتجه سلامت کشیلر ناولکده اوچ یا که ایکی مرتبه ایچنی بوشاتورغه تیوشلی. بوشانی عادت ایتوب آلو کیرهک براش، اوزنیک معشیتینی نظام غه قویغان کشیلر ایچون ممکن بولادر. نظاملی معیشت دیب بیک آرتق درجده شغلله نماو، هضمی آور نرسه لر آشاماو، یاخشی هواده یورو، کوب اوطوروب طورودن صاقلاو، صولشنی بیک نق ایتوب تیرهندن آلو کیک نرسه لر گه ایتولندهر،

اوبالوده ریا لانو چیلرنگ بیک صاقلا ناطورغان بونرسه لری بار. بز، ریالی بولما غا نلغمز سیبلی بونرسه نی هیچ کیمدن اوبالمی آچیق ایتوب کیتار گه مجبورمز. اول نرسه حاجت خانه نی سوبله و دن عبارت. بو اویات هم اویون تو گل. بو کون آورو پاده اوطوروب حاجت اوتاو عادتنی شایع بولدی. حاجت خانه لر اورندق روشلرنده بیوک یا صالارده، حاجت اوتاوچی کشی شونده اوطوروب حاجت اوتیدر. مونه شوشی نرسه، شوشی عادت، آدم بالاسی ایچون اگ ضررلی اش. موندن البته صاقلاو لازم. چونکه حاجت اوتاگان وقتده کوچه نو کیرهک. بیک کوب نرسه لرنگ سوزلوی، تارتلوی کیرهک. بوشلر گه طبیعی مجبورلک بار. اوطورو سببیدن شوشی اشلر ممکن بولمی. بوزوق ماده لر، آغولر چیقوب بتمی، شوندن صوگ ایچ قاتو باشلانا. حاجت اوتاونگ اگ یاخشی ضررسز روشی مشرق خلقلرنده (مسلمانلرده) بولغان کیک چوگله ودر. شوشی عادتدن آیرلو یارامی.

حاجت اوتاو طوغر وسینه یاش وقتدن باشلاب عادتله نو، یاشلر نی عادتله ندررو. مرندی نرسه لر نی بالار غه. یاشلر گه اوگره تودن وسوبله و دن اوبالماو، تارتاماو نیوشلی بوش اوزی عادت که قاراب یوری. شونگ ایچون یاش وقتدن اعتبارا مونی یاخشی بر عادت که صالو کیرهک. عادت بوزولونی باورله اولگی یولینه نوشرور گه اجتهاد قیلو لازم.

الهلال.

خاتونلر ایرار بیک وفاتی حقیقه شهادت نامه؛ (۴) سلامتک هم چچک آشلانغانق حقیقه دوکتوردن اوداستا قیر نییه؛ (۵) اوقور غه کر گانده اوزی باهن برگه گیمنازیه نگ ۴ کلاصندن (یا که شوکار تور رلق معلوماتی بارلق غه) امتحان بیر گانک گه شهادت نامه؛ (۶) ایکی دانه فوتو گرافیکسکی رسملر بولور غه. اوقو مدتی ایکی یل، قورصنی بتر گانلر برنجی درجه آقوشیر قهلق غه شهادت نامه آلاچقار.

کون کورو وعمر سورو

حفظ صحت.

آدم بالاسینگ ایچه کلری یاخشی اشلهمی طورو، کرگان و طولغان نرسه لر نی اوزینه کرگان حالنده آسراوی، سلامتک ایچون اگ ضررلی نرسه لر دن.

ایچه کلرنگ یاخشی اشلهمه ولری سیبلی باش آورتو وته تنگ ضعیفه نوی کو چله نه در. ته تنگ ضعیفه نوی اسه هر تورنی خسته لکلر نی قبول ایتهر گه حاضر له نو دیمکدر.

بوزمانارده آدم بالالری ایچ قاتو برله مبتلا بولالار. بونرسه دنیاده بیک تارالوب، بتون حاق آراسینه جه یلوب بارادر. مونگ ایکی تورلی سببی بار:

برسی هضمی آور نرسه لر نی کوب آشاو وایکنجیسی ده حاجت اوتاو حقیقه دقتسز واعتبارسز بولو.

ظاهرده آورتو، وسزلا و بولما غا نلق سیبلی ایچ قاتونی بیکل نرسه حساب ایتو یارامی. ظاهرده بوشنگ آورتدرو سزلاو کیک نرسه سی بولماسده آورتدرا، سزلاتا طورغان بیک کوب آورور غه حتی شناسی تابامی طورغان خسته لکلر گه سبیدر.

ایچ قاتودن صاقلاو ایچون اوشبو یوللر بار. (۱) آش قازانی بوش وقتارده بر آز صالقنچه راق صو ایچو. خصوصا ایرته نگی چایی ایچمازدن یارتی ساعت الک برر استا کان صو ایچونگ یاخشی غه فائده سی بولادر. (۲) آشاغان وقتده صو ایچودن صاقلاو. (۳) ایچنی قاتورا طورغان نرسه لر دن ممکن قدر صاقلاو (دوگی، قایناتقان سوت، یومر قا آغی و باشقه لر ایچنی قاتورالر). (۴) دو قوتورلر قوشمی طوروب ایچ بوهشتا طورغان دوالر نی استعمال قیلوده فائده سز. چونکه موندی نرسه لر گه نه ن وایچه کلر عادت ایتوب

بالا بولسه هنورده بر اوقوتوچى كفايه قيله . اوج ساعت ايرلر، اوج ساعت قزلر اوقورغه ممكن . لکن بر گه توگل، بلکه برسى چقچاق ايكنچيلرى كرويولى برله. هر نه خلقنك تله مكان ييدوله سن بوتدررغه طرشمازغه كيرهك. محمد كمال مظفر. «مالز».

قاتوش مکتب

اشعار

يانتق كوكلر گه.

۱

دنياده بر كوندده يوقدر قاينى حسرت بولماسون
هم بختسن لكدده يوق آخري سعادت بولماسون.
هيچ كشي يوق دنيا نك آجي-توچيسن طوبماسون
يوق بوقانونلرغه بر آدم، كه هيچ بوي قويماسون.

۲

بنده عمرى كوبمى بخت، اقبال بله ن شهب اوزساده
كوبمى مسعود كيگ، يتوش طور مشقه مالك بولسه ده؛
شوندى بر كير گن نتيجه چقمى قالمى طاغیده:
مقصدك طوغان صاين محتاجق، آج كوزلك طوغا.

۳

تقيامتكه قدر شوشلاي قورلغان بونظام؛
«اوز گرش يوق توزلشنده»، كه بوزواماس انتظام.
آدم اوغلى اوستته شول نرسه لرني التزام
ايتكانن توبه نده اوز فكر مچه مين شوشلاي يازام؛

۴

بالفرض، سين دنياغه كيلدك، اسمله نديك بر آد!
باشلادك اولمه سكه طرشوب طاتلى جانلى بر حيات.
شول وقتدن باشلاب اوق مجبورسك ايندى اجتهاد
ايشمه كه: طورمش كوره ش ميداته سورمككه آت.

۵

زور توزملك، سعي، غيرت هم اميد قوتلر ك
چن سعادت، كيگ تلهك (ايدده آل) بولنه تكرينك
لطيفدر دنياغه مقصدك صاربتن سينگ.
ايندى بارمانمكه قارشى اش كورو واوزه مك.

۶

بوكوره شده كونده شك طور مشن سين جيگسهك فلان:

اوشبويلغى ۱۳ نچى «شورا» ده (۳۰۶ نچى بيت) ف. تحفة اللين
افدى قاتوش مکتبى مصلحت كوروب آمرىقانى مثال ايتوب يازا.
ار قو ياشنده سانالا طورغان ۸ ياشندن ۱۵ ياشينه چه بولغان ايركك
هم قز بالارنى برلكده بر معلم ويا معلمه ن اوقوتونى تيوش صانى.
لكن آمرىقاده هر بر مصلحت بولغان اشلرنى روسيه مسلمانلرى
توگل توركيه مسلمانلرى ده آلمانلر. آغان بولسه لر توركيه ده
بوكونلر كه قدر مکتب مدرسه لر ايروقز بالارغه آروب بورتلمى
بر كه قاتوش بولوب بتكان بولور ايدى. هم يوش مصلحت
بولسه ايدى، روسيه ده كوبدن قبول ايتلوب «ژينسكى اشقولا»،
«ژينسكى كيمنازبه»، «ژينسكى قورص» كيك اسملر اونوتولوب ده
بتكان بولور ايدى. لکن بولار اوز اسملر نده يل صايون آرتوب طورالر.
بز كه مونى ايسكى حكومت وقتده اسلام دشمانى بولغان
ايلميسكى شاگردى مالز اينسپيكتورى تقديم ايتدى اما
بز مونگ ضررلر ن دليللر برله اثبات ايتوب قارشى طورددق، قبول
ايتماك هم اشقولنى سيقه قزلرغه هر قايدده آروم، ايرلر كه
آروم اشقوللار تعين ايتولدى. ايندى اشقوللار اورنينه دينى مى
مکتب مدرسه لر آچارغه امكان بولغاچ ينه مسلمانلرغه مطلوب
بولماغان بر نرسه كورسته لر. حاضر ايندى سوزلرنى اطرافليچه
اويلا ب سويله ر كه كيرهك. مکتب مدرسه لر كه چن نيگر صالا
طورغان وقت ايكائينى خاطر دن چفارماسقه تيوشلر. بربله
موافق مصلحت بولوب تانولغان نرسه مزنى ايكنچى يلدده بونرسه
يارامى ايكان ديب خطانى اعتراف ايتو چيتون بولور. آمرىقاده
رعايت قيلووى تيوش بولماغان بعض بر نرسه لر نك مسلمانلر ده
رعايه سى لازم سانالونى خاطر دن چفارماسقه تيوشلر. ايرلر كه
سالونغان روشده قزلر مزغه ده مکتب مدرسه لر و هنر اورنلرى
آجوب بنارن صالدررغه، معلم ومعلمه لر حاضر له ر كه اجتهاد قيلو
تيوشلر.

يندى گنه كچكنه يرنى مثال ايتسه لر ده اوقو ياشنده كى
بالانك اونيش يكرمى دن كيم بولووى اويلا نى آندندن ده كيم بولسه
مکتب مدرسه باربر كه اوزلر نيك بارولرى لازم. ايردن قزدن قرقلاب

سين بوقدسيت كوكنده سير ايتهرسگ بيك اوزاق ...
ايگ نهايت كسب ايتهرسگ شوندى كامل آدم آق
صاف صفت، عصمت .. ملائكتدن ده حتى صافراق.
«كيك تلهك» (ايده آل) غده شوشيلاي يتهرسگ آزاق.

۱۵

مگگولك اورنگ بولوب قالغان بوروحانى زمين-
ده خوف وخطرلردن تمام آزاد امين
قاينى حسرت كيمچاكيكلردن سلامتلكده سين
اولچه نوركه تيك «حضرت روح، زمين».

۱۶

هيچده بورچام، اميداوزمه «بختسزمن» ديوب
ايمكه نو، ماگلاي تيرك، خد تارك بوشقه صايوب.
اويلا ما جيگلو سبيلي «ايندى مين محروم» ديوب
«رحمتدن اوزمه اميدكنى ... اشان قر آغه، اويوب».

۱۷

كائناتده شوندى كورنش باركه شاين اعتبار:
جمله موجوداتده «تيرهنمك» كبي برخاصه بار.
طارتمه باش قانونغه قارشى، سين ده تيرهن طورمه يارا!
«آل جسارت آغه اطل، هيچ يالقى آغه بار! ...»
«صاق صوق».

يالغزلق

ناچار نهرسه ايكهن بو يالغزلق
تمام ايزدى عزيز باشمنى.
باشم ايزاوب وييم بورچولغانغه
آغزام توقتام سدان يه شمنى.

انجو بورتوكهرن كوزدن توگ
يوركه يارصولارن باصالميم.
يهش وجدانم اوگوتلهب تورسادا
بورجو كوكلام اصلا آجاليميم.

خنى

«بختيار، مسعود» حسابلانغان بولورسگ هر زمان
ايندى، اگرده آلدانوب نيتوب جيگسهك-الامان!
سين، ديمك بولديك: بختسز، كيم ودياك طولماغان ...

۷

جيتدى تقدير، بتدى عمرك سالتهدك قول دنياغه،
يعنى اولومك آرقلى قايتوب اوزشديك اللهغه؛
ايندى يك بر اش سيگك-«حساب بيروب، اجر آماغه»
بزرگه يالگر قالدى: اش، اسمك سويلهب صاغنماغه:

۷

«شوندى تاريخده بو آدم دنياغه كيگان ايدى،
بيك باطر طورمشقه قارشى سزغانوب چقغان ايدى؛
تكري بيرگان هديهلرني مرحوم، اشكه قويماي.
شول سالتسزلك بلهن بيرلوب جيگادى توزمادى»

۹

ياخود تهورمز: «فلان آدم كورهش ميداته
توشدى اميد باغلاغان حالده جيگو ايمانينه.
جيگرى طورمشنى .. قوشادى «بختيارلر» صاته.
ايندى اول قايتدى «حسابه تكري سينك يانه ...»

۱۰

گيزاي بودنيانى، يورو بلمك آرتدر، عبرت آل.
نق حاضرلك كور باطر طورمشقه قارشى-ييره مال
چونكه مجبورسگ: «ياتوب قالغانجه-ئه يده-آنده قال!
بو كوره شنك شرطى-كيك حتى جيگسه كده كمال.
ديادن كيتكانده سين اميدلى كيت غيرتلى بول؟
طوغرو نيت برله اشلهنگان اشك البت قبول؟
مونده كيم بولسه كده سين «آنده» سيني كيمستمهس «اول»؛
بارلق، اش، اولمهك، حساب بارسى موگبره انلى بول.

۱۲

آنده تكركنك قاشنده دنيوى اعمالكه
نسبتاً تعين قيلنغاچ مرتبهك، اجر ك سيگا
عالى، روحانى بومگ-گيلك حيات ميدانكه
ياقتررغه نور كوچه يورسگ اميد چولپانگه.

۱۳

بوياكى، كيك، ايزكى عالمده سيگا آغه اوچو،
بركمالدن بركمالانگه ... و آندنده كوچو
دائم ايله طوغرو كيامهس تورلو مانعلا كيجو؛
مونده يوق دنيادهغى توسلى «بختسزلك قوچو».

۱۴

مراسله و مخبره

فارسنامه . باشلرمزدن بره و: روسار بلهن سويله شکانده، «سز، نی اوچون صنم که و تاقاغه قاراب عبادت قیلاسه؟» دیوبمه قارشی «نه سز، نی اوچون تاشقه (حجر اسودنی اراده قیله بولورغه کیرهک) قاراب عبادت قیلاسه؟ آنک کبک تاش آمریقادده بار بیت!» دیب مقابله ایتدی، دی. اوشبو مناسبت برله سزدن صوریمز: یز مسلمانلرنگ قبلهسی کعبه الله بولونک سببی نرسه؟ نی اوچون آکاغه قاراب عبادت قیله فرض ایتولگان؟ همده «آمریقادده آنک کبک تاش بار بیت» دیگان سوزلرینگ اصلی بارمی؟ جواب یازو کزنی توبه نیجیک ایله اوتته مز. عسکری امام عیاض الدین صدرالدینف .

شوراه: اسلام دینی، صرف «اعتقادی» کنه توکل بلکه «عملی» ده بولغان بر «دین». مونگ اوستینه ده یالکر یالکر یاشاونی توکل بلکه جمعیت و جماعت بولوب یاشاونی تلی طورغان «دین». بو دینده تن عبادتلی و اعضالرنگ عمللری ده بار. الله تعالی ایچون مشرق و مغرب، جنوب و شمال طرفلری برابر بولسه ده بندهلر ایچون تن عبادتلی و قتنده بر طرفغه یونه لو طبیعی اش. بو طرفنی شریعت اوزی تعیین ایتمگان تقدیرده، عبادت خانهلر بنا ایتو و تن عمللری قیلو و قتنده خالق آراسنده اختلافلر بولورغه ممکن. بو اشلر، شریعتک مقصودینه ایته موافق توکل. شونگ ایچون بر اورن (قبله) تعیین ایتلو لازم. قبله بولوغه «کعبه» طرفی الک مناسب بر اورن. اگرده بیت المقدس قبله ایتولسه ایدی، مشرکر و مجوسلر بواش که یهودلر و نصارالرغه یار او مقصد ایتولگانلک برله تهمت ایتلر و اسلامغه میل قیلودن صونوب طورلر ایدی. کعبه، عرب مشرکلری قاشنده حرمتلو بر عبادتخانه بولغانلقدن و برنچی جمعیتده شول مشرک عربلردن اسلام قبول ایتوچیلردن توزولو طبیعی بولوب کیلگانلکدن قبله ننگ «کعبه» طرفی بولوی معقول. لکن حقیقت حالده قبله، کعبه ده توکل، مکه ده توکل، حجر اسودیلرکه ده توکل؛ بلکه کعبه صالغان اورنده غی هوا یا که بوشلقدر. شیکر باشلرینه اوخشاغان ایکی کیساک بوشلق فرض ایتوکرده برینگ تویی یوقاری منوب کولکردن اوتوب چیقسون و ایکنچیسینگ تویی یرگه کروب، ایکنچی یاقغه اوتسونده کیته آغان قدر صوزلسون، اوزایسون.

مونه شول ایکی شیکر باشی کبک بوشلقلرنگ اوچلی باشلردن بر برینه تیوب طورغان اورنلری کعبه. بولوب شول بوشلقلرنگ بتونلای قبله در. چینه گی کشیلرنگ یوزلری کیرهک کعبه ننگ بناسینه طوغری کیلسون و کیرهک شول هر ایکی یاقده بولغان بوشلقلرنگ برر کیسا کینه گنه برابر بولسون باری بر، قبله که قاراغان بولادر. «شمال برله جنوب طرفلرینده طوروجیلرنگ قبله لری مغرب برله مشرق آراسی»، «اگرده کعبه بو کوندن صولک باشقه بر اورنغه کوچرلسه مسلمانلرنگ قبله لری کوچرلگان کعبه بناسی توکل بلکه آنک ایسکی اورنی بولاچقدر»، «کعبه ننگ بناسینه قار او فرض توکل بلکه شول بنانک هواسینه یونه لو فرض» دیگان سوزلرنگ سببی شوشی. بو کونگی آوروپا و آمریقا عالملردن بعض ذاتلر، حجر اسودنی باشقه بر جرم و کره دن بر یوزینه توشکان تاش دیلر. «آندی تاش آمریقادده بار بیت» دیونگ حکمتی شول. بر یوزینه، جیت کره لردن تاش توشو هر وقت و هر اورنده بولوب طورا، چیکسز بوشلقده مونلر اوچوبده یوریلر. تونلرده «یولدر آتلو» دیگان نرسه لرنی فن اهملری شول چیکسز بوشلقده یوروجی تاشلر، تیمورلر و شوندی نرسه لر، دیلر. اسلام دینده کوره، عبادت و قتنده کعبه ده، حجر اسودده مقصود ایتلوب طوتولمی، مقصود ایتو اورگه تیوشلی بولغان ذات، الله تعالی اوزی. کعبه، حرمتی بولسه، بو، باری ابراهیم پیغمبرنگ یادکاری همده قبله ننگ بو کونگی علامتی بو او ورسول الله ننگ حرمتله و جهنتدن گنه در. حجر اسودده تاهسه کوکدن توشکان بولسون و تاهسه ابو قییس تاوندن آلتغان بولسون آنک حرمتلی بولوی طواف باشلانا طورغان اورنغه علامت ایتولگانلکدن ورسول الله ننگ حرمت ایتوندن گنه.

صوراغان سوزلرلرنگ جوابی، شاید موندده قدر یازغانلر مزدن چیقار. ایندی صوراماغان نرسه لر کز حقتده ده بر ایکی کنه جماعه یازونی موافق کوره مز:

دین و مذهب لرنی بلوده یک متبجر بولماغان، «تاریخ ادیان» دگرنده آرقلی غه بوی غه قولاچ صالوب یوزه رلک درجه که کیلمگان کشیلر ایچون موندی بحثلر و مناظره لر که کرشو یک موافق توکل. چونکه دین و مذهب نزاعلری کوب و قتنده تعصبنی قوزغانا، عصبیلرنی قوتورنا، آرا کیسلو و بوزلوغه سبب بولادر. هر کیم اوز دیننی و اوز مذهبنی یاقین کوره، اوزینگ نجاتینی شوندن تابا. شول سیلی چیتلرنگ آکا تعرض قیلوینه و آزغنه بولسه ده کیستلوینه رضا بولاسی کیلمی. مونگ ایچون کوب نیکشورگه، کتابلر قاراب سوزلر ازلره رگ حاجت یوق، هر کیمنگ اوز کوکلنده موگا شاهد بار. دینلرنگ هیچ بری جبر، ظلم ایتو، اخلاقسزلیغنه

الکم شرحی» نگ یارطیسی قدر بولاچغندن بوکونده آئی دنیاغه چیقاررغه خدمت واسباب جهتندن ممکن کورلمی. اوزونغه سوزولغان مقالهلرنی مطالعه ایتوب باروغه اوقوچیلر آورسنالر، شونک ایچون «شورا» غه ده باصوب بولمی. اگرده چواچق مسئلهلرنی بیک قسقه همده بیک بیگل ایتوب آگلانو کالانی برله مشرف بولسوق ایدی هیچده صارانلق ایتماز بلکه مسئلهنی هم قسقه هم بیگل ایتوب سویونه سویونه آگلانور ایدک. لکن موندی اش بیک سپره ککشیر که گنه نصیب بولادر، شولای بولسده بو طوغروده بر تجربه یاصاب قاریق:

اشعریلر طرفندن کیتورلگان دلیلر که کوره «ولیلر قوللرنده خارق عادت نرسهلر واقع بولادر» دیب اعتقاد قیلو لازم. معتزلهلر طرفندن کیتورلگان دلیلر که «ولیلر قوللرنده خارق عادت نرسهلر واقع بولمی» دیب اعتقاد قیلو لازم. کرامات اولیا حقنده اشعریلر برله معتزلهلرنک نزاعلری شوشی.

مونده اوچونچی مسلک بار، اول: «اولیلر قوللرنده خارق عادت نرسهلر خارجه کیرهک واقع بولسون و کیرهک بولماسون، بو تیونلای اعتقادی، دینی بر مسئله توکل؛ مونک برله شریعت کیلگانی یوق، رسول الله بو نرسهنی امت که تبلیغ ایتمادی. اهل سنت صحابهلر وسلفلر آراسته بو مسئله، دینی بر قاعده بولوب یورمادی» دیمکدن عبارت.

بز شوشی اوچونچی مسلکده مز. موندن دوندرلک برر تورلی آچیق همده محکم دلیل ظاهر بولغانغه قدر شونده طور اچقمز.

ایرلبای (۱۰) جمعه نمازندن صوگ «احتیاط ظهر» اسملی نمازنی اوقو لازم بولادرمی یوقسه اوقومی قالدروده درستمی؟ (۲) جمعه نمازی هر بر مسلمانغه فرضمی یوقسه فقه کتابلرنده سویله نه طورغان شرطلر نابلقان کشیلر ایچون گنه فرضمی؟ .. عبدالحنان اورازای.

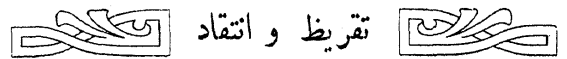
شورا: (۱) بو طوغروده «جوامع الکلم شرحی» اسملی اثرده ۲۸۵ نچی حدیث شریف شرحنده بر سوز بار. شونی قاراسه کز ایدی. (۲) خاتونلر، مسافرلر، خستهلرنی استنا صوگنده جمعه نمازی هر بر مکلف که فرض دییوچیلرده، فقه کتابلرنده سویله نه طورغان «مصر» فلان کبک نرسهلرنی شرط صاناوچیلرده بار. تفسیرلر وحدیث کتابلرنک شرحلرنده بو طوغروده اوزون بحثلر، مهم تحقیقلر تابارغه ممکن.

برلو برله تکلیف ایتمی طورغاندر. نسه فیلسوفی نیچه (نیتشه) نگ ترجمه حالندن، فلسفه سندن بر آز معلوماتمز بولغان حالده بز «نیندی گنه بولسده دینلی بولو، دینسز بولودن یاخشیراق» دیب دعوی ایتمز. هر کیم بله وسویلی آلا طورغان بو عبارت که خواجہلق قیلورغه قرغامز. «نیچه»، دین حقنده بولغان سوزلری طوغروسنده معذور بولسه بولور، بزنگ آنده اشمز یوق. «الناس مجزیون باعمالهم».

اوفو (۱۰) ۱۰ نچی «شورا» نگ ۱۳۱ نچی بیتنده «زغشیری اوزینک» کشف» اسملی تفسیرنده مندی آناسی ده صافلانورلق بولغان خرافهلرنی، وهملرنی رد قیلمی سویله ب کیته» مضموننده بر جمله بار. بز اوزمز علم عاشقی یاش بر یگت بولغانلقزدن بو طوغروده بعض بر عالملر که مراجعت ایتوب قاراساق ده بوکون که قدر موگا بر گنه مثالده کورساتوچی بولمادی. شول سببلی اوز کز که مراجعت ایتو که مجبور بولدی. شوندی وهملر که بر گنه بولسده مثال کورسه تسه کز ایدی. (۲) شورا نگ «کرامات اولیا» حقنده بولغان سوزلرینه همیشه ده یاخشیلاب توشنوب بته آلمیز. بو مسئله حقنده آچیق یازلسون ایدی ده قبول ایتمکان کشی ایثار، قبول ایتمگانلر اوز سوزلرینی سویله لرل ایدی. باصلوب دنیاغه تارالمانغان بر کتابغه حواله قیلوب سوز سویله ونک اوقوچیلر ایچون فائده سی یوق. یا، شول کتابنی دنیاغه چیقاررغه کیرهک یا آکا حواله ایتمی اشنی تمام اوزوب باررغه کیرهک. بزنگ بلومز چه بو مسئله ده شوشی یوللرنی طوتو تیوشلی.

شورا: (۱) زغشیری، «کشف» ده هیچ بر آیتینی استنا ایتمگانی حالده انسان سورده سینک «مکی» ایکنانلگنی یازادرده، شوندن صوگ «ویطعمون الطعام...» آیتی تفسیرنده حضرت علی برله فاطمه، حسن برله حسین نگ خسته بولو ماجرالرینی کوچره. «مکه» ده حسن برله حسین خسته له نو توکل، آتا و آنا لرینک زفافلری ده بولغانی یوق ایدی. بو ایسه اوچ باشلک بالا حقنده «موندن اون یل مقدم، خسته له نکان ایدی» دیب سویله و که اوخشی. لکن موگا قارابده زغشیرینی اوز درجه سندن توشرو یارمی. آنگ درجه سی بیک اللوغ، اول ذات بیک عالم. موندی اشلر ایدی بنده چیلک برله بولادر. عصمت، الله تعالی نگ اوزینه گنه خاص.

(۲) کرامات اولیا مسئله لرنده «کرامات واستمداد» اسملی اثرنگ اسمی ذکر ایتلو، بحثنی آکا حواله قیلو ایچون توکل بلکه باری خبر پرو ایچون گنه. مذکور کتابنگ باصمه سی «جوامع

«دین درسری» اسمعی درسلیک .

محترم عالمز صنعت الله ییکبولطف جنابلرینک ابتدائی مکتبلرده اوقولور اوچون دین ترتیب ایتلگن «دین درسری» نام کتابلری عزیزبالارمزنی ماشینا کچی سؤال وجوابلی «علم حال» کتابلرن بیتله و دن قوتقار دیلر. اوشبو «دین درسری» بلهن بالارمز دیندن هر یلتی بتون بر معلومات آلب چنولری سببلی دین حکملرن کوللرلنده تمام سگدرلر. مقدمگی علم حال کتابلری بلهن، ایکی اوج قشقه مکتبکه یوری آغان بالار غاز و روزه کبی دینک ایک مهم قسملرن بلودن ده بتونلای محروم بولالر ایدی. دورت پیش یل مکتبکه یورگان بالارلده مقدس دینمزنی کوب وقت قلبکه اورناشدرودن محروم قالالر ایدی. حاصل صنعت الله افندینک دین درسلیکلری اوزندن مقدمگی دین درسلیکلرن هر یاغی بلهن نسخ ایتله. شونک بلهن برابری صنعت افندینک کوزمزگه کورنگان بر- ایکی بیرده کی تاقضینی ده کورسه توب کیتهرگه مجبور بولامز: صنعت افندی معتبر «حضرت محمد» نام اثرنده (۱۲۵ نجی بیتده) امام خطبه اوقوب طورغان وقتده مسجده که کیلوب کرگان کشیگه «نحیه المسجد» نمازن اوقورغه یاراغان آ گلالتا. دخی: «جمعه فرضندن الک ایسه، سنت بولو اوزره مشروع نماز یوقدر» دی. هم: «جمعه دن صوگ، رسول الله ننگ اوینه کروب ایکی رکعت سنت اوقوغانلی صحیحینده، اصحاب کرام که جمعه دن صوگ دورت رکعت اوقورغه قوشقانلی صحیح مسلمده مذکوردر، رسول زماننده احتیاط ظهر دین آتالغان نماز اوقولمی ایدی» دی. اما «دین درسری» کتابینک ۳نجی جزئی (۲۹ نجی صحیفه سنده): «شول وقتده (امام خطبه اوقوغانده) سنت و نفل نمازی اوقو، دعالم قیلو، ذکر و تسبیحله نه یئوده درست توگدر» دی. حالبوکه «نحیه المسجد» نمازی نفل ایدی؛ آنی آلی دین آتاوبدعت توگنمی ایکان؟ شول اوق ۳نجی جزئی (۲۹ نجی بیتده): «جمعه نمازینک سنتی دورتهر- دورتهر رکعتدن سیکز رکعتدر، اوشبو سیکزر رکعتک دورت رکعتی فرضندن الک، دورت رکعتی فرضندن صوگ اوقولادر» دی. بوده «حضرت محمد» دن کوچرلگان یوقاریده غی سوزگه خلافدر. صنعت افندی اوزی دعوی قیلدر: «جمعه فرضندن الک سنت بولو اوزره مشروع نماز یوق» دین بو اثرنده فرضندن الک دورت رکعت سنت یاصاب قویا.

مؤلف افندینک بو اشی: یا، «حضرت محمد» ده کی دعواسن اونوتوب بولور یا درسلیکلرم عموم طرفندن قبول ایتلسون دین بولور. اولکیسی سببلی بر قدر معذور طوتواسده صوگنخی احتمال

سببلی معذور بولماسه کیرهک، رسول الله ننگ فرضندن صوگ ایکی رکعتکنه سنت اوقووی ثابت بولسه (مونی صنعت افندی اوزی دعوی قیله) اصحاب کرامنک فرضندن صوگ دورت رکعت اوقولری ایکسی سنت بولوب ایکسی نفل بولغان بولا. و حالکه صنعت افندی فرضندن صوگده دورت رکعت اوقورغه سنت یاصی ده موندن صوگ تاغی نه لله یندی نمازلر اوریننه نه لله یندی نفللر اوقوده کوب ثوابلر وعده قیله.

درست، نفل نمازی اوقوده ثواب بولور؛ لکن مونی جمعه نمازی آرتینه ترکه و لازم بولماسه کیرهک. مادامکه رسول الله ترکه مه گان، بو نفل جمعه غازی آرتینه اوقوروب قالسه بالارمزنی روحینه شول سگسه، بو نه لیگی کیلمشهک احتیاط ظهر کبی فرض درجه سینه نه وریلوب کیتمه سمی ایکان؟ بزده نه لی ده شوندی سنت و نفللر بارکه، فرضندن آرتق ادا قیلنلر، شوندی مکروهلر بارکه، حرلمدن آرتق منفور سانالار. مونی اثباتقه حاجت بولماسه کیرهک؛ عوام ننگ طورده شی بلهن یاقندن طانش کشی هر کم بله.

۳نجی جزئی (۳۴ نجی صحیفه) ده نه یته: «عذر سز روزه سن یوزغان کشیگه قضا هم کفارت تیوشلی بولادر» دی. محترم موسی افندی یگیف جنابلری «اوزون کونلرده روزه» سنده قضا هم کفارت ننگ لازم توگلدنک اثبات ایتله. بزنگ فکر مزجه موسی افندی ننگ دعواسی اساسلی. قضا لازم توگلدنکی حقتده سویله گان سوزلری ده تماماً کوگدگه موافق. صنعت افندی البته موسی افندینک کفارت و قضا حقتده یازغان سوزلرن مطالعه ایتکاندر. موسی افندینک دلیلرینه قناعت قیلما دیممی، یاکه قناعت ایتوبده عموم کینی اوجون مقدمگی «علم حال» لرگه اییه ردیممی؟

اوتکان یلرنک برنده «عالمجان ادیسی» دیگان بر ذات طرفندن «شورا» مجموعه سنده طوفان حقتده بر نیچه مقاله یازغان ایدی. عالمجان ادیسی افندی اوزینک مقاله لرنده طوفانک بتون بیر یوزنده بولما نیچه، بلکه نوح (علیه السلام) قومینه گنه خاص بولوون عقلی و نقلی دلیللر بلهن اثبات ایتکان ایدی. حاضر اول «شورا» لر بزنگ قولمزده یوق. هم یلی ده خاطر مزده قالماغان. لکن شوندن بیرلی بز عالمجان افندینک دلیلرینه قناعت قیلوب کیلدک. هم شول قرارمزنی اوزگارتورلک شوندن بیرلی اول حقتده مطبوعاتده بر شی کورگانمزده یوق. صنعت افندی ایسه ۲نجی جزئی ۷نجی صحیفه ده طوفانک بتون بیر یوزنده بولغانلغی، طوفانندن نوح و آننگ بالارلی غنه قالغانلغی بیان ایتله. بو طوغریده ینه صنعت افندینک فکر ن باه سیمز کیله. عالمجان افندی ننگ مقاله لر ن کوره گانمی، یاکه کوربده دلیلرینه قناعت ایتمه گانمی؟

حسن الله توقامیشف.

زندان

(موندن یتیم یل ٹلک بولغان برواقمه . بو حکا یه منی خانلر سلطنتن صاغغان تورکستان فیدرال ایستریته تقدیم ایتم.)

۱

قارانغوقاب قارانغوزندان. ایشگی نیگیده توروجی دیوصفت ایکی قاراولی. آنک یاننده ییگرن شماروب، قولینه مگر چه بنی بشرنگ باشن کیسکن-رحیمسز «ختجر» ن طوتقان حالده ایکی کوزی قان ایله صوغارلغان ظالم «جلاد» تورادر...

«جلاد» ننگ بوکون زندان ایشگیده تورووی موندن ۱۵ یل ٹلک برقاتیغ گناه ایله عییلانوب. اوشبو زندانغه تاشلانغان طوقز کشینک «خان» امری ایله شوکون ساعت ایکیده باشن کیسوا ییجون... عاصیلر ننگ اولم جزاسینه حکم ایتلگه نن ایشتوب، شهرنگ هر طرفندن نیچه مگله ب کشیلر زندان ایشگینه یغلغان. یغلاننده-همه سی آشغچ صورتده رگلرن اوچوروب، جلاد قولنده گی قان خور ختجرغه قاراشماقدلر... قایسی بری بوکون اولدیرله طورغان بو طوقز کشینی قزغانوب عذابلانمقده؛ قایسی برسی:

«شریعت حکمی شول. شریعت، قلنی قرق یارادر، البته، جزاسن تارتسون!» کبی سوزلر سویله شمکده ایدی.

بوتون گوده سینی قان اوراب آغان قارت جلاد، تاماشاچیلرغه قاراب، نشن قچرلاتوب: «مینم بوختجرم عاصیلرنگ عزرائیلی. مینم قولمده بوکونگه چه برمگده اوچ یوز کشینک باشی اوشبو ختجرم ایله ته تندن جدا بولدی، خاتنگ ترکلگی مینم ایله در» دیب غورولانمقده، کبرلمکده ایدی...

بو وقت ساعت بر!

بو اولم حکمینی ایشتوب طوقز کشی زندان اچنده قاتوب، آییاق فرده قیاقتن آغان. اوچ کوندن بیرلی کوزهم یوقوتانماغان، بر-بریله سویله شوگه هم کوچی یوق.

بو طوقز کشینک همه سی برگناه ایله معیوب. ۱۵ یلدن بیرلی بو قورقنچ قارانغوزندان اول بیچاره لرکه قویاش بوزن هم کورستمه گان. همان قارانغولق، همان قارانغولق. نه، منه بوکون اولم!!!

بونلردن باشقه زندانده ینه برنیچه یوز گناه کار بار. لکن، آلی حاضر طنچ؛ چونکه اولم حکمی آنلرغه بیرلمه گن... فقط قینلق، امیدسزلک، حسرت، ندامت شول طوقز کشیده گنه!..

بو طوقز کشینی نیمه گناه ایله اون یش یل زندان یاتوب، ینه دن اولم که حکم ایتلگانلگن هیچ کیم بلمی. فقط «خان» کشیلرندن بعض برلری «بونلر خاتنگ ایکی کشیسن توتوب اولدرگانلر،

شونگ اوچون ۱۵ یل زندانده عذاب تارتوب، آخری اولم جزاسینه حکم ایتلدیلر «کبی، سوزلر تاراتقانلر ایتمش... تاماشاغه خلق یغلمقده، خلقنگ کوزی جلادده، جلادنگ کوزی خلقده ایدی؛...»

بردیوار (استینه) یاننده بوزلر چه خاتون، قز کوزلری «به ره نیچی» اچندن جلادنگ قولنده گی ختجرغه نیکلمکده ایدی. اوزاق اوتمه دی، دوپر-دوپر «دومبره» آوازی ایشته باشلادی... خلایق آبدراوده!

کوچه (اورام) ننگ توزانی کوککه چغاروب: «خان کیلیدی، خان کیلیدی!» دیگن تاوش ایله آت چابوب، ایکی ختجرچی کیلوب یتدی. بو طرفده مأمورلر خاتنی قارشو آلوغه آت چابوب برنیچه آدم آغه تابا کیتدیلر. تاماشاچیلر اورتانی بوش قویوب، خاتنی کوررکه آشقمقده لر ایدی...

آلدنده پیاده ملی موزیکه چالینوب (اوبنالوب)، اوزینه مخصوص آرباده زور طنطنه ایله خان کیلوب یتدی. یاننده گی «ته لیکه بردار» برنیچه وزیر، اکابرلری خاتنی آربادن کوتاروب توشوریشوب، قول باغلاب توروشمکده ایدیلر... خان خلغه:

«همه گز، بو کون مینم فرمانم ایله باشلری کیسیله طورغان طوقز کشینی کوروب عبرت الکز! کمده کم منم فقرام بولا توروب میگا گردن که شلک (قارشیلق) قیلسه، بلکر که- مینم فرمانم آننگ جانینی ته تندن جدا قیلادر... مینم امرم واجب، هر قایسیگر امرمنی اورنینه کیتوررکه طریشسون، یوق ایسه جزاسی (جلاد قولنده گی ختجرغه قاراب) منه شول ختجر ایله بیرلور... همه ده سکوت!..»

خان بو سوزلرنی سویله ب، اویان-بو یانغه یوروب، کبرله نمکده ایسی. جلاد خانغه:

«خان جنابلری! سز که عرض:

بو کون یگرمی ایکی کوندر، که ختجرم قان صاغغان؛ یگرمی ایکی کوندن بیرلی هیچ کیمنگ باشی کیسلگن یوق؛ بو کون طوقز کشینک باشن کیسوگه سزنگ امر عالیگز که حاضر تورامن! منه ساعت ایکی تولادر. اول خاتلرنی میدان سیاستکه ایلتوب، خاق اورتاسنده طوقزینک باشینی ته نلرندن جدا قیلماسام، آتم «باقر جلاد» بولماسون!..»

جلاد اوشبو سوزنی بر خیلی تکبرلک ایله سویله ب، خان امرینه قاراب تورمقده ایدی. یغلغان نیچه مگلاب کشیلر، خان ایله جلادنگ بو مدهش سوزلرینه خیران قالمقده ایدیلر...

II

انسان قانینہ طویماغان جلا، خان امری ایله معیوب طوقز کشینی زنداندندن چغاردی. بو طوقز کشینگ گه وده لرینگه قالغان، اولم خبری آلارنی بوتون کشینگ دنیا سندن یوقاقتان اییدی. زنداندن چقولری ایله اول مظلوملر جلا دقولنده گی خنجرنی کوروب غایتده قورقشمقده همده دردر قالتراشمقده ایدیله. خاننگ ظالمانه امری ایله - معیوبلر قول، آباقر نده غی زنجیرلری ایله سودر ایتلوب، شهر اورتاسینه معلوم یرگه یبارلدیلر. آنلر آرقاسندن خان ومأمورلرهم تاماشاچیلر گوریلده شوب، توب-توب کیته باشلادیلر. معیوبلر معلوم یرگه کیلوب طوقتادیلر. دورت طرفدن تاماشاچیلر اوراب آغان. جلا، خنجرن صوغوروب، خان امرینه قاراب طورادر اییدی... خان خلقه خطاباً:

«منه حاضرگی ساعتده قول، آباغینه زنجیر اورولوب اورتاده تورغان طوقز کشینگ باشی کیسه در. اگرده دوست، قارنداش اوروغلرندن بولسه امانلا شوب قالسون» دیدی..

ایکی خاتون ایله اوچ دانه بالا همه یری یولغان، قانالغان حالده کشیلرنی یاروب کروب، خان آباغینه باش قویوب یغلاشه باشلادیلر. لکن، خان آنلرنگ ناله، فریاد لرینه قولاق آسمی اوزینگ ظالمانه امرن عمل گه قویمق حرکتده بولدی..

اول مسکینه خاتونلر ایله بالالرننگ کوز یه شلری ظالم خان طرفندن اعتبارغه آلمی قزغانچ صورتده تپیلوب، أرغتلوب تاشلانندی. بو مسکینه لر خان مرحمتندن امید اوزدیلر، قویاش قزونده اورتاده اولم کوتوب طورغان معیوب قارنداشلری ایله کوروشوب، یغلا شوب قایتوشدیلر...

خلق کوب، غایت کوب. یغلغان مونچه خلقنگ مقصدی حاضرده بولاچق فاجعه دن عبرت آلو ایمهس، بلکه فقط تاماشا؛ خاننگ بو طوقز کشینی اولدردن مقصدی حقانیت ایمهس، فقط ظلم - فقط فقرانی قورقتمق... همینی تیگر اوزینگ وحشیانه امرینه بویون قویدرمق، سجده ایتدیرمک...

معیوبلر گه اولم وقتی یتدی. بر ملا، خاندن اذن آلوب، معیوبلردن نیمه گناه ایتکانلنگن صورادی. ملانگ سؤالینه جواباً معیوبلردن بر قارت، اولم تاوشی ایله اوشبو روشده سویله دی:

«بزده هیچ بر گناه یوق. بو ظالم خان، بزنی اون یش یلدن بیرلی عزیز بالالرمزدن جدا قیلوب، فارانغو زندانغه بی گناه قاهاب قویوبدر. منه بوکون همه مزنگ باشمزنی کیسمکچی. بز، خاننگ بو ظلمینه هیچ بر راضی بولیمیز. بز که قیلغان ناحق بو ظلمی اوچون، قیامت کونی خدا آلدنده بو ظالم خان اوزی

جواب بیرر. همه مزنگ یاش-یاش خاتون، قزلرمزنی ظالم خان باصمه چیلر کوچی ایله اویمزدن آلدروب کیتدی. آلارنی اشدن چغاروب تاشلاب همه سینی ساتوب یبارگان...

بز، خاننگ بو قیلغان فاسقلغینه جدی آلمادق، ره نجیدک، یغلادق. بو ظالم خان غه الله دن لعنت صورادق... ینه اویمده بوی یکان ایکی قزم بارلغینی بلوب بر کیچه دورت باصمه چی یبارمش. بز اول وقتده کویچیک بلن ایکی باصمه چیسین طوتوب اولدردک. ایکیسی قاچوب کیتدی. صوگ ظالم خان بو خبرنی ایشتوب، بزنگ اوستمزگه کوب آدم یباروب، اول ایکی قزمنی هم آلدروب کیتدی. اوشل کون بزنی هم کیتوروب زندانینه طقدی... منه اوشه نگه اون یش یل تولدی. بز اون یش یلدن بیرلی زندانده تورلو - تورلو آغر مشقتلرنی تارتوب بوکون ایسه اولم آلدنده طورامز. بز، بو کبی بوزق خاننگ حکمینه اصلارضا بولیمیز. انشاء الله بز دن صوگ مونگ جزاسن الله تعالی اوزی بیرر...»

باباننگ قانلی یهش ایله سویله گان بو سوزلری، خاندن ظلم کورگان بر نیچه مظلوملاری ننگ چکرلرن ایزدی. کوزلرندن یاشن آقزدی... خان، گناهکار باباننگ بو سوزی بله هم حق طرفینه کوچمه دی؛ بلکه جهالتی آرتدی. بر مینوت هم کیچکتورمیچه اولمینه فرمان بیردی... ملا طرفندن معیوبلر گه «طهارت» آلدربول، ایکی رکعت نماز او قورغه مساعده بیلدی. معیوبلر ایکی رکعتدن نماز او قوشدیلر. نمازدن صوگ کله شهادت ایتوشوب، قیله غه قاراب، او طور شدیلر...

کوک یوزن قابقارا بولوط قاپلادی، یهشن یه شنه دی، کوک گولدی رده دی. یر دهشتلی بر صورتده تیره نه باشلادی...

خان - کوزلرن قان باسقان حالده جلا دغه خطاباً: «اور» دیدی. رحیمسز جلا، خنجری ایله نلک باباننگ باشن کیسیدی. باش تنندن آیرلیدی. تنن تپیرلر - تپیرلر طوبر اقده قالدی... تاغن کوک گولدی رده دی. یهشن یه شنه دی. دهشتلی فاجعه! جلا، طرفندن بر و بر طوقز کشینگ باشی کیسیدی. میدان قابقارا قانغه بویالیدی... همه تارالوب کیتدی. میدانده فقط خان و آننگ کشیلرینگه قالدی...

خان، یاتده گی ساتلغان ملاغه بر یخشی جاپان ایله بر نیچه «طلا» رشوت بیردی. ملا، مقتول طوقز کشینگ قانی حلاللینگه فتوا چقارغان اییدی...

میر محسن.

همروه: تورکستان فیدرال ایستلری بو «حکایه» ده گی

خانلر دوری کیلمهس دیب او یلاماسونلر...

م. ش.

اهل علم التفاتنه

« زکات » اسمی کتابم ده ربا مسئله لرینی بوتون تفصیلا تیله آچیق بیان ایتدم. ربا مسئله سی مجتهدلر قاشنده غایت مشکل مسئله ایدی؛ قران کریم برکه سیله آسان صورتده تمام آچیق حل ایتدم. اقتصاد نظریه لرینی حریتله انتقاد ایتدکن صوگ فقیهلرک مذهب لرینی ده کامل حرمتله انتقاد ایتدم. ربا نسیئه، ربا فضل مسئله لرنده فقه کتابلرینک مشهور نظر لرینی آچیق هم درست لسانله جرح ایتوب، بوتون اسلام دنیاسی ایچون شو کون غایت اهمیتی فاض مسئله لرینی بانق معامله لرینی شریعت میزانیله وزن ایتوب، جواب لرینی ده شارع لسانیه بیان ایتدم. تورکیه شیخ الاسلام لرینک، تورکستان داملارینک، روسیه حضرتلرینک ربا حقنده مشهور فتواری همه خلق نظرنده معلوم هم مقبول ایدی. اعتبار کوزیله نظر قیلنور ایسه، اوفتوالرینک هر بری جهل لسانیه سویله نوب، اسلامیت نامنه قران کریم شرفنه غایت بو یوک جنایت ایدی. بنم غایت ساده جوابم تمام باشقه بر یول ده اولوب، مؤمنلری مسلمانلری ضرورتدن آزاد ایتدی، مقدس شریعتنک عالیگنده بلکه بر شاهد اولدی.

« زکات » اسمی کتابم ایله برابر، « شریعت اساسلری » اسمی کتابمی ده نشر ایتدم. زمانک اهمیتنه قران کریمک بو یوک حرمتنه کوره، اهمیتی مسئله لرینی کتابم ده بیان ایتدم. قران کریمک معجز لگنه، مدنیت قانونلری آراسنده شریعتنک عزتیه اساس اولایا چک ملا حظلرمی اجمال قلمیله یازدم. شو کونگی غایت بویوک انقلاب دقیقه لرنده او مسئله لرک او ملا حظلرک اهمیتلری ده بویوک اولسه کیرهک. بوگا کوره، شو ایکی کتابمی اهل علمک التفاتلرینه، اوفاقاقاز قریم محکمه شرعیه لرینک بویوک محاکمه لرینه تقدیم ایدرم. آراده قران کریمک حرمتی مقدس شریعتنک قدسیتی وارددر. شو ایکی کتاب حقنده طوغری سوزگزی سویله گز؛ شدتلی طعنکزی، قوتلی قدرتلی قرارگزی ویرگزی. گوزل ارشادگزی، حق قرارگزی حضورنده بن البته تأدب ایدرم مطبوعات صحیفه لرنده اولورایسه، دها گوزل. اگر اوزمه کوندرلور ایسه، آدره پیم کتابلرم جلدنده وارددر.

آغوست ۱۹۱۷.۰۰۹ سنه، یتروغراد.

580

ناشری: « محمد شاکر و محمد ذاکر رامییهلر ». محری: رضاء الدین بن فخرالدین.

« شورا » اورنبورغره اوله بشمه کونره بر یقفانه ادبی، فنی و سیاسی مجله در.

ГАЗЕТА ЗА ОБЪЯВЛЕНИЯ: НА 2-Й СТРАНИЦЕ ОБЛЖКИ
30 КОП., АН 3 И 4 СТ.—20 К. ЗА СТРОКУ ПЕТИТА.
Адресъ: г. Оренбургъ, редакция журн. „ШУРО“.

آبونہ بدلی: سنهک ۱۰ صوم، آتی آیلق ۵ صوم ۴۰ تین.
اوج آیلق ۲ صوم ۸۰ ذ بر آیلق ۱ صوم، برمهلب ۵۰.
چیت مملکت گه یلق ۱۱ صوم.

ШУРО

№ 17.

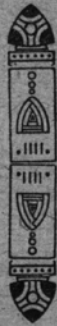
СЕНТЯБРЯ 1 = 1917 ГОДА.

„ابن تیمیه“

رضاء الدین بن فخرالدین اثری

اسلام عالمترینک ایک مشهور لرندن بولغان ابن تیمیه
نگ ترجمہ حالی، مسلکی و فکرلی یازلغان ۱۴۸
بیتک بر اثر در. حتی پوچتہسی ایله برلکده ۹۰ تین،
هر بر مشهور کتابچیلرده ساتلور. باش اصقلادی
«وقت» اداره سنده.

„ابن عربی“

رضاء الدین بن فخرالدین اثری

شیخ محیی الدین بن عربی ترجمہ حالی حقندہ ترتیب
ایتولگان بر رساله در، موندہ ابن عربی ننگ مسلکی
واوزینه خاص بولغان فکر لرندن مهملری ذکر ایتولگان.
۱۴۶ بتده ناصلغان بورساله ننگ حتی پوچتہسی برله
برلکده ۹۰ تین. باش اصقلادی، «وقت» اداره سنده.

تصحیح

۱۵ نجی «شورا» ۳۶۲ نجی بیت ۲ نجی باغان،
۱۲ نجی یولدن صوگ «استانبول ننگ دناات ووزالت
اورنی ایکا بلگینی کوزی برله کورگان» دیگان بربول
توشوب قالغان. ۳۶۳ نجی بیت ۱ نجی باغاناده ۲۵ نجی
یولده غی تاریخ «۱۳۱۶» دیب توزه تلو تیوشلی. ۳۶۵
نجی بیت ۱ نجی باغانا ۱۷ نجی یولده صوگئی «که»
سوزی ارتق.

۱۶ نجی نومر «شورا» ۳۸۱ نجی صحیفه ده کی
مجروح کوکلدهن شعرنده کی: جیوردی سوزن سیر
ایتدی، مللق سوزن طلق دیب توزه تور که کیرهک.

ابن بطوطه ننگ

دشت قیچاقده سیاحتی

مترجمی: رضاء الدین بن فخرالدین

بهاسی ۵۰ تین، پوچتہ ایله ۵۶ تین. باش اصقلادی
«وقت» اداره سنده.